

Radim Ress, Alexander Riechers

Dialog s nevědomím

Odhalování duševní krajiny a protikladů v ní metodou voice dialogue

x

Stručný obsah na obálku

Autoři představují nové pojetí metody voice dialogue. Metoda v jejich pojetí navazuje na myšlenkové dědictví C. G. Junga a jejím cílem je přímo oslovovat nevědomí. Autoři ukazují, jak se to, co je nevědomé, následkem mezních existenciálních zážitků daného člověka a jeho předků zobrazuje jako vnitřní postavy. To jsou nositelky a hybatelky osobnosti a jako nevědomý základ jsou předlohou pro vzorec našeho osobního osudu. Voice dialogue v tomto pojetí opouští koncepci jednotné duše, koncepci zaměřenou na vědomí, a přechází ke koncepci mnohostnní duše. Odhaluje skrytou hierarchii moci v nevědomí. Společenství dialogu pomáhá k tomu, aby vnitřní postavy prostoupilo vědomí, a my mohli nacházet základy rozporností, nutkání a rysů našich osobností. Tak tato metoda nabízí cestu k větší vnitřní svobodě.

Obsah

- Vznikání vnitřních postav
- Systematika nevědomí
- Praxe
- **Kasuistika**

Cílové skupiny

- Psychologové, psychoterapeuti, psychoanalytici, pastoři, koučové
- Studenti psychologie

Autoři

Radim Ress spojuje voice dialogue s prací na vícegeneračních traumatech. Tím vytváří integrovanou metodu, která využívá obou původních metod a rozšiřuje jejich dosah. Duše, duch a tělo se odhalují v nových konceptech.

Alexander Riechers vnáší perspektivu voice dialogue do své činnosti kouče. Práce s nevědomím je pro něj trvalou součástí rozvíjení osobnosti vedoucích pracovníků.

Riechers 10. 5. 2016

xxx

Co najdete v této stati

- Zhuštěné uvedení do toho, co námi hýbe z nevědomí, tedy do vnitřních postav – dílčích osobností, které agují v nevědomí jakožto základ rozporných tendencí v našem životě a jejich dynamiky.
- Navázání na teorii komplexů C. C. Junga a její rozvedení na základě metody voice dialogue, kterou je možné způsobit, že lze – v podobě vnitřních postav – přímo zakoušet a prožívat komplexy v nevědomí.
- Hlubší porozumění těm stránkám v nás, které nemáme rádi, které nás blokují nebo jsou přímo destruktivní. Nemůžeme je integrovat, dokud nezačneme pracovat s jejich příčinami v nevědomí, tzn. s mezními existenciálními zkušenostmi, příčinami traumat.
- Vysvětlení pojmu duše a odhalení mnohosti jejích aspektů (mnohostní koncepce). Díky tomu je možné širě vnímat to, co se děje v našem životě, a porozumět souvislostem.
- Když vidíme a chápeme velikou hloubku a záběr duše, pak se nám nárok dospělého vědomí být výlučným centrem lidského života (koncepce jednotné duše) objevuje vjiném světle: vychází najevo, že je to iluze ducha moderní doby.

1. Úvod

1.1 Teorie komplexů C. G. Junga jako základ metody voice dialogue

„V současnosti můžeme snad pokládat za potvrzenou hypotézu, že komplexy jsou odtržené dílčí psyché. Etiologií jejich původu bývá koneckonců takzvané trauma, emocionální šok nebo něco podobného, čím se odštěpil kus psyché.“ (Jung 2000, s. 190)¹

Co C. G. Jung shrnul v již potvrzenou hypotézu, to předložená stať potvrzuje a dále rozvíjí za pomoci nových poznatků a metod: že totiž naše nevědomí „oduševňuje“ mnohé hlasy. Tyto hlasy patří dílčím duším, které C. G. Jung už ve svém základním díle (v kapitole „Obecně k teorii komplexů“) formuloval jako komplexy v nevědomí. Hal a Sidra Stoneovi posléze tyto dílčí duše úspěšně metodologicky externalizovali. Tím umožnili bezprostřední dialog s nimi – odtud i název metody: voice dialogue (rozhovor hlasů; Stone et Stone 1989).

Dílčí psychy, tedy dílčí osobnosti, odštěpené následkem traumat, jsou konkrétním obsahem nevědomí. A nevědomí je per definitionem mimo dosah a mocenskou sféru vědomí. Dílčí duše zosobňují autonomní jednotky nevědomí, které získaly tvar – proto jim říkáme „vnitřní postavy“. Díky nim se nám otevírá konkrétní krajina duše určitého člověka ve svém pohybu a se svými účinky.

Také fenomén vytěsňování nabývá formy ve vnitřních postavách. Ty jako strážci na prazích z důvodu zajišťování duševního přežití střeží přístup k traumatickým obsahům duše, jež byly vytěsněny do nevědomí; tak chrání vědomí před zaplavením. Za takovou ochranu však platíme ustrnulými vzorci přežívání, zkresleným vnímáním a zúženým myšlením. Díky své funkci jsou tyto vnitřní postavy nadány velkou mocí, která dalece převyšuje dospělé vědomí. Nejde tudíž o žádný vnitřní tým – je to komplexní hierarchie moci, mocenská nerovnost v nevědomí, jež paradoxně vyčnívá ze skrytosti. Pohyb i nehybnost vnitřních

¹ Výňatky z C. G. Junga i všech ostatních autorů přel. překl.

postav je tudíž určující pro život vůbec. Metoda voice dialogue, stejně jako sféra její práce, zasahuje hluboko a daleko; „materiál“, který obsahuje, se pne od osobních rovin přes rodinné nevědomí až ke kulturním a archetypálním úrovním naší duše. To, co se odhaluje, je vzrušující, a to v pravém smyslu toho slova.

„Každý dialog, jenž proniká do oněch oblastí bráněných úzkostí a odporem, směřuje k tomu podstatnému [...]. Dialog se pohybuje především v oblasti odporu komplexů, a proto má teorie nutně povahu komplexu, to znamená, že je v nejobecnějším smyslu pohoršlivá, protože zpětně působí na komplexy publika.“ (Jung 2000, s. 195n.)

Voice dialogue ukazuje, že idea konsistentního vědomého Já((ich–bew.)) je iluze, jejíž iluzivnost můžeme bezprostředně zakoušet v dialogické vzájemnosti. Metoda pracuje s mnohostí vnitřních postav v nás. Nabízí odpověď na otázku: Jak mohu změnit to, co nahlížím, ale nejsem schopen změnit?“ Jestliže to chci učinit, nezbývá mi než metoda, která mi umožní získat odstup k sobě samotnému a která zrcadlí mé nevědomí. Obsahy tohoto zrcadlení se postupně integrují do vědomí, zcela v duchu individuace, tedy cesty k sobě samému (Selbst).

1.2 Rozšíření metody na základě práce s vícegeneračními traumaty

Ve verzi, kterou zde autoři představují, se včleněním systematiky práce s vícegeneračními traumaty dostalo metodě tak velkého prohloubení a rozšíření, že dalece přesáhla rámec dosavadního pojetí voice dialogue. Dílčí osobnosti konkrétně uchopujeme u jejich kořenů, to jest u rozličných traumat v podobě mezních existenciálních zkušeností. Duševní štěpení, která jsou s nimi spojena, se dějí biograficky (tj. v osobním životě) i transgeneračně (tj. napříč generacemi) v hlubokých vrstvách nevědomí. V tomto smyslu jde o koncepci vertikální mnohosti, koncepci vycházející z duševního štěpení jako duševního mechanismu pro přežití. Obecné rozlišování mezi vědomím a nevědomím se díky ní mnohem konkrétněji diferencuje, neboť je můžeme zakoušet nikoli obecně, nýbrž v rámci každé jednotlivé komplexní jednoty, jíž říkáme vnitřní postava. Ta je ve srovnání s dospělým vědomím buď jen částečně vědomá, nebo hluboce nevědomá. Nejen metaforicky, ale též z metodologického hlediska jsme obsazeni poli, jež jsou úhrnem vzato tvořena určitými vzorci a nutkáními a jež se v našem životě projevují jako hlavní tendence. Vždy se v nich ozývá i konkrétní mezní existenciální zkušenost ve svých následcích jako místo, kde je třeba prorazit(?). Ona pole v nás nabývají tvaru a vznikají z nich pole, jež se stala postavami – střediska moci v nevědomí, která ovládají vědomí. Zejména díky včlenění rodinného nevědomí (Szondi) a síly, s jakou utváří osud, bereme v úvahu člověka jako vícegenerační bytost. Různá dosavadní pojetí voice dialogue se tím rozšiřují o nic menšího než o jednu novou dimenzi, v níž se kromě jiného odrážejí také kulturní vzorce.

1.3 Voice dialogue jako cesta ke schopnosti rozlišovat v duši

Ve voice dialogue jde v podstatě o rozlišování duševních částí v klientově nitru. Klientovi se má podařit, aby si uvědomil své identifikace a rodinná zapletení, která nevědomě nese dál v podobě vnitřních postav. Hlasy vnitřních postav si člověk sám uvědomuje pouze

částečně, nejsou-li zcela nevědomé. To, v jaké míře si hlas uvědomujeme, ovšem neříká nic o účinnosti tohoto hlasu, který musíme považovat spíš za pouhou špičku ledovce. Je výrazem určitého postoje, ale jeho nevědomý původ z něj přímo nepoznáme. Původ můžeme hledat spíše v jedné nebo několika mezních existenciálních zkušenostech, jejichž závažnost a síla působí prostřednictvím hlasu. Proces voice dialogue se věnuje právě tomuto rozlišování následků a příčin mezních existenciálních zkušeností. Díky tomu vzniká v klientovi schopnost rozlišovat v duši.

Vnitřní prožívání každé osoby je zcela individuální, jako je zcela jedinečný její rodinný systém. Musíme tudíž mít na zřeteli duševní různost a bezpodmínečně se vzdát nálepkování vnitřních postav. Zkrátka a dobře neexistuje vnitřní dítě jako takové¹¹, vnitřní tým jako takový ani vnitřní kritik jako takový. To jsou nálepky dané zvenčí, jimiž se někdo snaží projikovat obsah do klientových vnitřních postav a obejít přitom individuální proces hlubokého noření. Pokušení takového škatulkování se snad může zdát neškodné, ale mívá závažné následky. Když se totiž přehlíží specifická a nezaměnitelná podoba a struktura rodinného nevědomí a osobních mezních existenciálních zkušeností, neboli to, co je na dané osobě nejkonkrétnější, vede takové zobecňující nálepkování bohužel i ke zobecňujícímu zploštění specifické duševní krajiny konkrétního člověka.

1.4 Skrze vnitřní postavy oslovujeme duši

Voice dialogue je rozhovor s vnitřními postavami, jež ve svém celku tvoří duševní život. Voice dialogue není obyčejný hovor, je to existenciální komunikace s bytostnými prvky osobnosti a směřuje k celku, k jádru. Celkem se zde, pokud jde o člověka, míní jeho duše. Duševní krajinu člověka utvářejí, budují a personifikují vnitřní postavy. Jejich prostřednictvím ve voice dialogue oslovujeme a probouzíme celou jeho konkrétní existenci ((dasein)).

Pro práci s duší platí: Jedině ten, koho se chopila duševní skutečnost, může pochopit utrpení duší, jež klesají u jeho nohou." (Hillman 1997, s. 49). Tento vstřícný postoj k duši je podstatnou součástí metody jako takové. Chce-li průvodce proniknout k duši svého klienta, musí jí významuplně a důvěryhodně vycházet vstříc svou vlastní duší. Vždyť jen duše může pozorovat jinou duši a rozhýbávat ji, a jen s takovým postojem se také otevírá duše druhého. Zůstává však nedosažitelnou a uzavřenou, dokud průvodce nechápe její mnohostrannou realitu. Týká se to zejména duševních „osobních strážců“, struktur pro přežití (jak uvidíme posléze). Pokud jde totiž o duši, není tomu v podstatě jinak než v mezilidské komunikaci. Bez přímého oslovení, které myslíme vážně, nemůžeme navázat opravdový kontakt. Je třeba výslovně a důrazně na to upozornit, protože v moderní psychologii se pojem duše dalekosáhle přestal užívat a vědecky se nepřijímá. V rámci nového pojetí voice dialogue je však duše základem mnohostní koncepce nevědomí.

1.5 Duše je přístupná ve svých viditelných symptomech

Události života, vnitřní prožitky a tělesné symptomy by se rozpadaly v jednotlivé symptomy bez vzájemné souvislosti a unikaly by celkovému pohledu, nebýt pojmu duše, který to vše spojuje. Systémy nevědomí, které se zformovaly do mnohosti vnitřních postav, a vnější systémy, v nichž se pohybujeme (rodina, pracovní organizace atd.) na sebe neustále vzájemně působí, a teprve toto vzájemné působení vlastně určuje podstatu člověka i jeho

biografii. Úplná definice systematiky zahrnuje vnitřní i vnější aspekty duševního prožívání. „Duše“ je tedy hluboce systémový pojem, neboť se pohybuje v systémech a k systémům se vztahuje. Systematika duše je tudíž samosebou celostní koncepce (srv. Riechers a Ress 2015, s. 6nn.), a duše tedy není nějaký metafyzický pojem, který by se patřilo eliminovat z psychologie. Duše je přímo zdroj veškerého životního pohybu a základ jakéhokoli trvalejšího působení práce s konkrétním člověkem. Duše k nám patří. Zároveň jsme v ní obsaženi ((aufgehoben)) se svými dějinami – jako individua, jako členové svého rodinného systému, jako příslušníci určité kultury, i archetypálně jako bytosti lidského rodu vůbec. Proto zrcadlení nevědomí prostřednictvím vnitřních postav přináší též obsahy ze všech těchto oblastí. Kdybychom nebrali v potaz duši, nemohli bychom v práci postupovat dostatečně hluboko. A právě z hlubiny působí vnitřní postavy.

„A tak je nevědomí branou, kterou procházíme, abychom našli duši. [...] Máme-li však pátrat po duši v nevědomí, musíme nevědomí nejdříve objevit.“ (Hillman 1997, s. 53)

2. Systematika nevědomí

Pole, jež se ztvárnila v postavy, pole jako centra moci v nevědomí, se vyznačují mnoha aspekty, které bychom těžko obsáhli sjednocující definicí. Jistě, můžeme postavy rozeznávat podle jednotlivých hlavních tendencí v životě, které se dají označovat např. jako „kritická“, „manipulativní“, „zaplavující“ a podobně. Přisuzovat ovšem toto mocné působení v nitru „vnitřnímu kritikovi“ nebo „vnitřnímu soudci“ by bylo zjednodušení, které vede na scestí. Za těmito obsahy totiž jen málokdy stojí jediná vnitřní postava. Často pozorujeme více postav, které vystupují každá z jiného kontextu. Kromě toho je ničivě kritizující nebo manipulativní postoj určité vnitřní postavy už následkem určité příčiny, totiž mezní existenciální zkušenosti, o níž ovšem bez hlubšího prozkoumání nemůžeme zatím nic vědět. Friedrich Nietzsche vyjádřil tuto chronologii obecnou, ale jasně srozumitelnou formou ve svém díle „Soumrak model“, když řekl: „Není nebezpečnějšího omylu než plést si následek s příčinou.“

Teprve přímým uchopením původu mezní existenciální zkušenosti v hlubině nevědomí (na vertikální ose) se nám zpřístupňuje také její působení, které se rozvíjí v životě (po horizontální ose). Nalezením vztahu k původu se začíná proměna hlasu, který je kritický nebo mučí neustálým obviňováním – proměna, která se uskutečňuje takřka sama sebou. Je důležitý rozdíl vtom, jestli postava se svými kritickými obsahy pochází z vlastní biografie osoby, nebo z ní můžeme vytušit transgenerační kontext tabuizovaných témat, která svou silou drží v zakletí jak celý systém, tak i jedince v něm. Rovněž komunikace s vnitřními postavami se podle toho utváří různě, i když výsledné působení postav obojího typu může být podobně destruktivní, podobně kritické, anebo podobně strhující, a v tomto smyslu shodné.

Je to rozdíl proto tak zásadní, že určuje metodologický postup, jenž se musí řídit komplexností vnitřních postav. U vnitřní postavy biografického ražení můžeme její biografické rysy odhalovat právě z biografického kontextu, zatímco komplexnost dynamiky obětí a pachatelů můžeme probídat jedinečně z transgeneračního kontextu. Transgenerační vnitřní postava však odhaluje svou vrstevnatost. Proto je k jejímu probádání mnohdy nutné

externalizovat různé její části a v rámci konstelační práce s traumaty se zaměřením na tělo je uvádět do vztahu k jejich historickému původu.

Z tohoto srovnání jsou zřejmé oba rozměry mnohostní koncepce. Na horizontální úrovni se po zachycení hlavních tendencí dají sice uchopit různé vnitřní postavy, ne však samotný jejich původ. Ten je totiž v různých vrstvách a kontextech nevědomí – to je vertikální rozměr mnohostní koncepce. Znalost systematiky nevědomí, kterou nastiňujeme v dalším textu je tudíž nezbytným předpokladem pro práci s vnitřními postavami. Zbystřuje vnímavost vůči různým vrstvám nevědomí. Bez té nemůžeme vnitřní postavy mnohdy ani oslovit, natož je sledovat.

Průvodce bezpodmínečně potřebuje schopnost rozlišování v duši. Ta mu dovoluje rozlišovat například traumatické zkušenosti z preverbálních vrstev osobního nevědomí od perimortálních stavů vědomí. Ani ty ovšem nemůžeme zachycovat verbálně, můžeme je pouze uchopovat jako určité rysy v životě, resp. jako něco, co se táhne životem². Toto rozlišování je tak důležité proto, že obě úrovně mohou svým působením vytvářet stejné zábrany jakožto rysy existence člověka ((dasein)), např. cosi jako život na úsporný plamen či duchovní nepřítomnost se všemi svými plošnými následky v životě člověka samotného. Jak ještě uvidíme později, musí se s nimi právě z tohoto důvodu nakládat naprosto různě, pokud jde o jejich oslovování ve voice dialogue. Duše je vícerozměrová skutečnost (James Hillman), která se dá jako taková uchopovat i pozorováním a myšlením. Některé z aspektů její podstaty mohou být zřejmé a pochopitelné, ale mnoho je jich vyloženě rozporných a paradoxních, jakkoli se vztahují jeden k druhému.

Nevědomí jako brána k duši se přitom podobá spíš nelineárnímu organizačnímu principu, v němž jsou konstanty prostoru a času zrušeny. Proto se jako vhodná forma znázornění nabízí starý osvědčený způsob strukturování talmudu: Citace z bible zapsaná uprostřed listuje komentována nejrůznějšími komentáři rabínů, které vznikaly během staletí a vzájemně se doplňují, ale někdy si také odporují. Tak vzniká nejen pouhý výčet existujících způsobů uchopení textu, vyvstává i jejich kontrapozice, která umožňuje živé dialektické objevování. V našem případě ovšem nahradíme biblický citát zformováním duševní krajiny do podoby vnitřních postav. Následně pak v duchu této metody osvětlujeme komplexní a výsostně nevědomou krajinu vnitřních postav a její systematiku. Dalekosáhle se přitom vyhýbáme neurčitosti „prý“ nebo „snad“, neboť jen jasně uchopitelný výrok oživuje ducha dialektiky a dá se korigovat. Kdybychom se od samého začátku vyhýbali každému jednoznačnému tvrzení a každý výrok formulovali co možná „vyváženě“, hrozilo by nebezpečí, že zmizí výpovědní síla našich výroků, a ke kýženému dialektickému procesu vůbec nedojde.

2.1 C. G. Jung: komplexy v nevědomí

To faktum, že v člověku přebývá více hlasů, duší nebo částí, už dávno před jeho psychologickým výzkumem a výkladem jasně a výstižně vyjadřovali ve svých dílech básníci a myslitelé. Podle Goetha právě z toho vzešla ve Faustovi jeho tragédie: „Dvě duši, ach, v mé hrudi přebývá.“ A Novalis razil větu: „Každý člověk je malá společnost.“

² U slova „rys“ nechť si český čtenář nadále vždy představí cosi, co se táhne životem a co člověka někam táhne - „Zug“; P. B.

To snad může znít jako cosi obvyklého, všedního a normálního, ale hned to získává docela jinou výbušnost, když si musíme přiznat, že tyto hlasy nám vnucují svou vůli. Vždyť čím se vyjadřují pochybnosti o sobě samém, svědomí, pocit povinnosti nebo často citovaná věroučná dogmata, tedy všechny ty psychické síly, které nám tak často ztěžují život a připravují nás o svobodu? Promlouvají k nám, a to v příkazech, zákazech a varováních. „Musíš!“ – „To ty nedokážeš!“ – „To nesmíš!“ – „Když si dovolíš svobodu, budeš tím omezovat druhé.“ – „Ty nemáš právo na štěstí!“ – a tak dál. Mnohdy přitom nejde pouze o to, co říkají, ale především o to, jak to říkají. To, co se nám tím ukládá, totiž nejsou žádné dobře míněné rady nebo opatrné pokyny. Nikoli, vaše hlasy se hlásí o nediskutabilní absolutní nárok. Rozvíjejí tudíž tolik energie, že jsou s to vytlačovat vědomé Já do pozadí, sice dočasně, ale stále znovu. C. G. Jung proto hovořil o citově či pocitově zbarvených komplexech, psychických faktorech, které autonomně působí v nevědomí: Je to obraz určité psychické situace, která má živé emocionální zbarvení, a navíc se projevuje jako neslučitelný s habituálním stavem či postojem vědomí. Tento obraz je vnitřně značně uzavřený, je svým vlastním celkem, a navíc disponuje relativně vysokým stupněm autonomie; to znamená, že jen v nepatrné míře podléhá dispozicím vědomí. Chová se tudíž jako živoucí corpus alienum [cizí těleso] v prostoru vědomí. Komplex je s určitým vypětím vůle obvykle možné potlačit, ne však odstranit, a tak při vhodné příležitosti vystoupí nanovo v původní síle." (Jung 2000, s. 189)

Pro duši očividně nejde o správnost či rozumnost jednání. Až příliš často přece ony hlasy vedou k různémuablokování a nutkání, čímž teprve vytvářejí problémy. To znamená, že jde spíše o existenciální závažnost. Hlas jako nositel nevědomých obsahů poukazuje k události, která je duševně závažná, ba směřodatná. (Tak ostatně vzniká charakter vůbec – odvozeno z řeckého pojmu charassein, tedy rýt či razit, vtiskovat.) Jde o něco, co je nesnesitelné pro vědomí a co v nás zůstalo po zranění, řecký řečeno traumatu. Co je nesnesitelné, muselo z vědomí pryč, takže může napříště existovat jen v nevědomí. Z toho důvodu také dospěl Jung k zásadnímu závěru, který jsme citovali úvodem: „V současnosti můžeme snad pokládat za potvrzenou hypotézu, že komplexy jsou odtržené dílčí psýché. Etiologií jejich původu bývá koneckonců takzvané trauma, emocionální šok nebo něco podobného, čím se odštěpil kus psýché." (Jung 2000, s. 190)

2.2 Trauma – následek mezní existenciální zkušenosti

Chceme-li se přiblížit k vnitřním postavám, musíme se tedy nejdříve seznámit s fenoménem „traumatu". Pojem „trauma" zahrnuje veškeré projevy lidské existence, které jakožto následky mezní existenciální zkušenosti vedou ke štěpení (disociaci) v duši. Štěpení je strategie duše pro přežití a děje se automaticky, kdykoli je zvládnutí situace nad síly člověka (týká se to zejména dětí). Zhusta jsou to zkušenosti z pomezí života a smrti. Ale také to bývají situace, kdy je tak extrémně znejistěna hodnota naší existence ((dasein)), že hrozí něco, co se podobá „duševní smrti". Traumatické zkušenosti mají tudíž všechny něco společného: ohrožují naši fyzickou a psychickou existenci, a právě tím se z nich stávají mezní existenciální zkušenosti. Co se nedá vydržet, ať je to úzkost, strach, děs, násilí, odmítnutost, hlad, bídná životní úroveň, bezmoc, hrozivá prázdnota nebo samota, to je snesitelné, teprve když se to odštěpí a následně vytěsní. Pak se to dá přežít.

Zcela obecně řečeno se duše následkem mezní existenciální zkušenosti štěpí na tři části:

- zůstává zdravá část, ovšem redukováná, ale spolu s ní teď existují také
- část pro přežití, která má být ochranou před příštími traumatizacemi,
- a část traumatizovaná, která je vytěsněna (Ruppert 2010, s. 30n.).

Mezní existenciální zkušenosti jako fenomény konečnosti a zranitelnosti samozřejmě patří k lidské existenci ((dasein)). Když uvážíme jednak fázi absolutní závislosti novorozence, jednak to, že dítě specificky prožívá neustálou neukojenost ((bedürftigkeit)), můžeme říci: prožívání mezních existenciálních zkušeností je v životě každého člověka spíše pravidlem než výjimkou.

Když došlo ke štěpení a duše člověka se rozštěpila na struktury traumatizované a struktury pro přežití, pak struktury pro přežití drží traumatizované struktury ve vytěsnění do nevědomí, čímž se zároveň udržuje rozštěpení. K udržování traumatických dějů ve vytěsněnosti tedy vede nutnost a nutkání přežít, a tato nutnost trvá, dokud trvá rozštěpení. Traumatizované struktury a struktury pro přežití tedy po rozštěpení tvoří relační soustavu, která se zobrazuje jako vnitřní postava. Původně zdravé struktury jsou napadeny celou dynamikou štěpení a ztrácejí na substanci. Struktury pro přežití halí traumatizované struktury do svého ochranného pláště a díky jejich očividné strnulosti se z nich časem stává nejnápadnější prvek struktury člověka.

2.3 Vnitřní postava jako nahuštění následků rozštěpení

Protože duše je skutečnost, která má více dimenzí, i její štěpení na traumatizované struktury a struktury pro přežití se děje na více úrovních. Organismus jako nositel duše je štěpením zachvácen ve všech svých podstatných aspektech a slouží nadále jako prostor pro odkládání fyzických i psychických bolestí. Duševním štěpením jsou stíženy tyto roviny:

– **Mozkový kmen**, vitální centrum se svými třemi možnostmi obrany a přežití, totiž útokem, útekem a ustrnutím. Když dochází k mezním existenciálním zkušenostem, jsou uskládávány v matici mozkového kmene. Jsou pak základem a předlohou pro orientaci v situacích, které „poplachová centrála“ vyhodnotí jako zkušenosti podobné. Už pouhý náznak, že by mohlo jít o takovou zkušenost (trigger), vyvolává ve zlomkovitě podobě to, co je uloženo jako trauma v implicitní paměti amygdaly a zároveň vytěsněno. Manifestuje se to jako zaplavení bezmocností, šokem, zoufalstvím nebo ustrnutím. K tomuto procesu dochází bez ohledu na rozlišovací funkce neokortexu, které jsou do značné míry shodné s dospělým vědomím. Protože trauma je v implicitní paměti uloženo jako neukončený proces, nezaniká, nýbrž nepomíjejícíně působí dál.

– **Limbická soustava**, emocionální centrum, se největší měrou podílí na regulaci afektů a pocitů. Po traumatické události, která je spjata se silně zaplavujícími a negativními pocity, jsou nebezpečné emoce a smyslové vněmy potlačeny takovým způsobem, že k nim vědomí zcela ztrácí přístup. Tím se podstatně omezuje rezervoár volně plynoucí emocionality. S každou další traumatizací se původně zdravá emocionalita následkem vytěsňování zplošťuje a je stále strnulější.

– **Neokortex**, racionální centrum, odpovídá za naše verbálně–kognitivní schopnosti. Mezi ně patří i vyšší duchovní funkce myšlení, reflexe a plánovitého jednání. Následky mezní existenciální zkušenosti se zde projevují například negativním nebo nerealisticky překrouceným světovým názorem, mentálním odporem, poškozením jasného myšlení, iracionalitou, neschopností, příp. nevolí domýšlet věci do konce, anebo nutkáním k manipulativnímu jednání. Traumatizace dříve uvedených mozkových center se v neokortexu manifestují v podobě typických verbálních vyjádření. Výroky typu Jsem v koncích ...“, Já to vzdávám „to už nikdy nedopustím“ a podobně jsou projevy mezní existenciální zkušenosti, a jako takové získávají existenciální váhu a stávají se vůdčím motivem duše.

– **Ve fasciích, v měkké tkáni**, a také **v autonomní nervové soustavě** se ukládá energie traumatického šoku. Zachovává se jako každá energie, ukládá se a udržuje ve vytěsnění. Postupně se utváří ochranná vrstva krunýřů z ustrnulého svalstva³ (srv. Wilhelm Reich 201 0, s. 449nn.). Zkrunýřovatění člověku umožňuje necítit. V nervové soustavě se traumatická reakce projevuje stálým koloběhem v modu předrážděnosti a strnulosti zároveň. To má dalekosáhlé následky na srdce, mozek a další orgány.

Je tedy jasné, že štěpení a jeho následky na různých úrovních tvoří neoddělitelné aspekty jednoho celku. Když se odštěpí část duše, je tato část vždy celek pro sebe. Zasahuje totiž všechno, co je uloženo v duši, a následně tudíž i v těle. To zahrnuje i mozková centra a duchovní funkce.

Na tomto základě vznikají z odštěpených částí vnitřní postavy s veskrze osobními rysy. Mají svůj vlastní tělesný projev, specifické emoce, vlastní prožívání i specifické myšlenkové pochody s vlastními dogmaty a přesvědčeními. Proto je také můžeme rozeznávat a rozlišovat jako postavy (srv. obr. 2.1 „Vnitřní postava“). Když se v nás aktivují vnitřní postavy, mění se nám totiž mj. nálada a tělesný výraz. Jinak se cítíme a víceméně nutkavě nasloucháme zcela určité logice, která nás pudí k určitému jednání nebo nejednání.

Zvláštní kategorii představují těžko uchopitelné fenomény tzv. BMP, tj. **basicperinatal matrices** (Grof 1994, s. 25nn.). Jsou to preverbálně vtištěné otisky početí, těhotenství, fází porodu a postnatálního vývoje. Nejsou tu žádné obrazy ani vzpomínky, nanejvýš tělesné vněmy, neboť ty se přirozeně uchovávají v těle. Verbální výraz ještě nemají. Dialogická vzájemnost voice dialogue se v takovém případě přesouvá z řečové roviny k ryze tělesnému vnímání.

Obr. 2.1 Vnitřní postava

((svisle:))

transgenerační utváření vnitřních postav

struktury pro přežití

((po řádcích:))

Vnitřní postava

³ Užívám slova „krunýř“, nikoli rovněž možného „pancíř“ (nebo také „bmění“), neboť pancíř (právě tak jako brnění) je cosi cizího neživého, co se k něčemu přidává zvenčí, zatímco krunýř želvy nebo třeba pásovce je součástí jejich těla, jejich ztvrdlým, tedy ustrnulým povrchem, který má notabene ochrannou a obrannou funkci; P. B.

dynamika napětí vnitřních postav
traumatizované vrstvy
vnitřní postava
struktury pro přežití
historický rámec mezní existenciální zkušenosti
traumatizované struktury
1. pole archaického kolektivu
2. kulturně–historický kontext
3. společenský kontext
4. rodinný kontext
5. vnitřní prožívání
((konec obr.))

Následky štěpení a témata z nich plynoucí

Následky duševního štěpení se manifestují v následujících modech:

- Opakování stejných vzorců.
- Zablkovanost jakožto ustrnutí.
- Běh naprázdno: nedojít, nenaplnit, nesplnit (se).
- Člověka to táhne ze života.

Obr. 2.2 Tři roviny štěpení

((svisle zdola:))

příčiny / přímé následky rozštěpení / témata z nich plynoucí

((po řádcích:))

matérie – svět událostí jedince neexistuje nezávisle na sféře vlivu polí v tomto jedinci, jež se stala postavami.

psychické symptomy – přátelské vztahy – sexuální sféra – sféra materiální existence – neukojené potřeby – rodinné vztahy – vztahy s dětmi – vztahy s partnery – pracovní vztahy a procesy – fyzické symptomy / základní naladění

vědomí

nevědomí

opakování vzorců

zablkovanost (ustrnutí)

běh naprázdno, nedospívání k cílům

člověka to táhne ze života

pohyby a nehybnost duše, kterou utvářejí, budují a personifikují vnitřní postavy, se zrcadlí ve snových symbolech a traumatických událostech,

struktury pro přežití

historický rámec mezní existenciální zkušenosti

traumatizované struktury

1. pole archaického kolektivu

2. kulturně–historický kontext

3. společenský kontext

- 4. rodinný kontext
- 5. vnitřní prožívání
- ((konec))

Mezi dalekosáhlé, byť nepřímé následky duševního rozštěpení patří ta skutečnost, že sekundární následky štěpení zůstávají obvykle v nevědomí, pokud jde o skutečná životní témata, takže celou existenci člověka zachvacuje dynamika štěpení. Její příčiny ovšem jsou v nevědomí, a jen tam jsou tedy též natrvalo odstranitelné. A právě tam zasahuje voice dialogue, metoda vycházející z mezních existenciálních zkušeností jako základu pro vznik vnitřních postav (srv. obr. 2.2 „Tři roviny štěpení“).

Paradoxní dynamika v nitru vnitřních postav

Vnitřní postava, jež vznikla jako následek mezní existenciální zkušenosti, je jednotný celek, v němž jsou uschovány traumatizované struktury, struktury pro přežití i samotné duševní rozštěpení. Struktury obojího druhu jsou ve vzájemných vztazích – navzdory rozštěpení i díky němu. Proto tvoří relační soustavu protikladných tendencí v rámci jedné a téže vnitřní postavy. Je to relační systém protikladů a polarit, (srv. obr. 2.1 „Vnitřní postava“).

„Ale je to, jako by nevědomí mělo dvě ruce a jedna dělala vždy opak druhé.“ (Jung 1990, s. 256)

Hlavní tendence traumatizovaných struktur spočívá v tom, aby se reinscenací znovu zviditelnilo, co bylo vytěsněno. Naproti tomu tlak struktur pro přežití směřuje k zabránění jakékoli reinscenaci, respektive k vyvíjení strategií preventivní ochrany, jež mají zabraňovat ožívání traumat. Vytěsnění a udržování ve vytěsnění se zároveň manifestuje jako silný odpor proti zviditelňování traumatických prožitků bezmoci, slabosti, úzkosti, zoufalství, opuštěnosti a podobně.

Ochranná instance ducha

V popředí klientovy osobnosti obvykle zjišťujeme postavu s duchovní mocí, s níž se jeho dospělé vědomí téměř bezvýhradně identifikuje, a tudíž šiji vůbec neuvědomuje. Tuto postavu s duchovní mocí můžeme co do její funkce chápat jako strukturu pro přežití. Nejruznějším náhražkovým uspokojováním udržuje ve vytěsnění bolest traumatizovaných struktur, která je spjata s bezvýchodností a prázdnotou. Tím jak jen možno zaručuje dobré přežívání na světě. Tato mocenská postava se může vyznačovat vlastnostmi, které bychom našli také v kánonu manažerů: cílevědomostí, velkou energičností, schopností dovádět věci do konce, darem rychlého chápání, jakož i zdvořilou vstřícností. Ale přitom se projevuje jako struktura pro přežití, která se obrací tvář k světu. Být tvář k světu, to je ovšem jen účelová záležitost. V pozadí se totiž tají vnitřní postavy, které ze své sféry odvrácené od světa energeticky řídí dění, které probíhá v popředí. To je první paradox, který tu nacházíme. Je však zcela v duchu přísné logiky vytěšňování i v duchu cíle, totiž duševního přežití.

Ve stínu postavy s duchovní mocí se totiž mnohdy skrývá vytěsněná dětská část, která je bezmocná a setrvává ve svém toužebném čekání na lásku, smysl a plnost. Tato část

duše je nužná a neukojená, potřebuje lidský vztah. Jestliže jej však nemůže prožívat, ať už následkem traumatických událostí během porodu či po něm, nebo následkem traumaticky podmíněné neschopnosti matky, pak místo vytoužené symbiózy s matkou vzniká symbióza s duchem. Duch se ujímá neukojené, zranitelné duše, bere ji na svůj hrad na výšinách odvrácený od světa a tam ji střeží. Duch se může vzdát lidských potřeb, on je prostě nemá. Tím sice není lidský, ale není nelidský v tom smyslu, že by byl člověku nepřátelský nebo hrozivý. Docela naopak, svými vlastnostmi chrání to lidské v člověku, chrání je proti nelidskosti, zanedbávání, prázdnotě, násilí a surovosti ostatních lidí. Duch propůjčuje duši tvar, dělá z ní postavu a vtiskuje jí své vlastnosti. Tak prokazuje svou pronikavou neosobní sílu, která je tudíž ve své archetypální kvalitě nezničitelná.

Je to skvostný pocit blaha v nás, když takhle nitro sílí svou látkou, s ní se rozlišuje a jí se věrněji připojuje a náš duch se poznenáhlu ke zbrani uschopňuje." (Holderlin, Hyperion)

Tím, že duch poskytuje své vlastnosti jako ochranný rámec pro přežití duše, stává se ve svém neosobním projevu strukturou pro přežití vůbec. Vlévá své univerzální kvality – být nezranitelný, nic nepotřebovat, být silný, mít výdrž, být neústupný a nepovolný atd. – do struktury, jež dětskou duši s neukojenými potřebami chrání tím, že ji činí necitelnou. Vnitřní duchovní postava je v postoji, který se shoduje s odvratem od světa, toho zdroje utrpení. Její strategie pro přežití se rovná odvratu od světa lidských vztahů a souvislostí – její postoj je mimo vztahy. Rezignace na lidské potřeby je pro ni zdrojem nezávislosti a moci. Ted' se vypíná triumfálně nad světem. Směrem ven však biograficky vtištěné struktury pro přežití zaručují přizpůsobivost okolnímu světu. Výsledkem je duševní život na úsporný plamen, přes všechnu plnost navenek.

Tato ochranná struktura se udržuje po celý život, neboť duch – z bezčasí, v němž panuje – zkrátka nebere zřetel na lineární běh času, v němž se uskutečňuje život jedince.

Nutkové opakování jako rys duše, který ji někam táhne

Zcela nezávisle na dynamice vytěšňování je však člověk většinou prodchnut touhou po uskutečnění dosud neprovedeného životního pohybu. Co bylo kdysi nemožné či marné, co bylo zraněno či zničeno, ať už v našem vlastním životě, nebo v životě předků, usiluje o rozuzlení tím, že se dere k povrchu vědomí. „Vůli“ jednotlivých částí duše, které jsou odštěpeny či zapleteny v poli předků, přitom pocítíme jako sílu, která nás kamsi táhne. Táhne nás někam jinam než vůle dospělého vědomí. Projevuje se jako přitahování k čemuś. Tohle cosi, to jsou nevyřešená témata v hlubině nevědomí, která jsou v rozštěpení víceméně spjata s mezní existenciální zkušeností. Pak to oběti navzdory všemu, co vědí, znovu a znovu táhne k pachatelům, jiné zase nevysvětlitelně fascinuje nebezpečí, a jiné zas musí neustále smířovat, pomáhat či zachraňovat, ačkoli nato svými silami nestačí.

Tento pohyb se ovšem děje nevědomě, neboť to, co se má realizovat, je přece skryto právě v nevědomí. My pak nejsme svobodní, nýbrž podléháme nevědomému nutkání. Vůle dospělého vědomí je nanejvýš korektorem vůle nevědomí, která je mnohonásobně silnější. Protože mezní existenciální zkušenosti mnohdy spočívají ve zřetězení nebo navrstvení událostí, je závažnost jejich následků podstatně silnější než jedincova vůle. Nevyhnutelným následkem pak je, že to osobu táhne zpátky do hlubiny toho, co bylo odštěpeno a

vytěsněno. Mimořádně zřetelné je to u rodinných systémů. Tam totiž pro jedince mnohdy vůbec není „úniku“. Může být sebevíc rozhodnut, že nebude takový jako ostatní" nebo že si uhájí nezávislost, a přece cítí, že ho cosi táhne, ba strhává s sebou.

„Co se nám vymyká, to nás právě stahuje za sebou, ať už si toho hned či vůbec všimneme nebo ne. Když se dostaneme do vleku vymykání, pak táhneme – ovšem docela jinak než tažní ptáci – za tím, co nás přitahuje, když se nám to vymyká a odtahuje.“
(Heidegger 1 992, s. 9)

Co je vytěsněno, to velice mocně usiluje o své zviditelnění. Podobně se míč držený pod vodou snaží dostat na hladinu. A tak si duše naprosto neodolatelně přitahuje právě takové životní okolnosti, v jakých se může zrcadlit se svými traumatickými ranami. Znovu a znovu tedy duše reinscenuje traumatické dění. Ve své touze po scelení si nenechá ujít ani jedinou příležitost, aby opět viditelně nepředvedla, co je v ní odděleno traumatickým rozštěpením. Léčivá síla duše se projevuje tím, že vyvádí z neviditelna to, co není vyléčeno – ne tím, že by to hned vyhojila, jak si leckdo příliš jednoduše představuje.

2.4 Dynamika pachatelů a obětí

Jinou, zvláštní dynamiku ve vnitřních postavách rozvíjejí ty mezní existenciální zkušenosti, při nichž činy a zlé činy v rámci spleti vztahů plodí oběť a pachatele. Pojmem zlý čin zde nemíníme prostě zločin, špatný skutek, ale spíše něco, co je lidsky skoro nepředstavitelné. Často tu jde o vraždění dětí, incest, zneužívání moci s osudnými následky pro druhé lidi, mučení, genocidu a tak dál.

V daném historickém kontextu zůstávají oběti a pachatelé v duševním prostoru mimo čas navzájem spojení zlým činem. Zlé činy a události, které jsou v základech dynamiky pachatelů a obětí, se často vytěsňují jakožto tabu. Z nevědomí však tato dynamika rozvíjí silné působení, které se stává lačným vírem. Může za to dvojí rozštěpení, které je spjato s mezní existenciální zkušeností. Rozštěpit se totiž musí jak pachatelé, tak oběti, aby se ve vytěsnění udržela jak vina, tak hrůza. Rozštěpení však u pachatelů ani u obětí není výsledkem svobodné volby. Provádí je duševní mechanismus pro přežití jako důsledek určitého činu.

Tak se vytěsněný zlý čin stává výhybkou v nevědomí. Zobrazuje se v člověku jako vnitřní postava, přesněji řečeno jako pole, jež se stalo postavou, má takřka démonické čili běsovské rysy a tvoří centrum moci. Tato nevědomá moc se pak projevuje jako vůdčí motiv duše, motiv úsilí o smíření, pomstu, nápravu nebo spravedlnost. Co je neuzavřené, nesmířené, nespravedlivé, to se v dalších generacích snaží o vyrovnání, nápravu, nebo také preventivní kompenzaci: „Už nikdy se nesmí stát, že by ..." – „Musím si dávat velký pozor, aby se mi nestalo to, co mému ..." Tento motiv zachvacuje veškerý život a člověk si přitahuje vztahy a okolnosti, v nichž se neustále reinscenuje tentýž chaos mezi pachatelem a obětí. Je to motiv stejně bezčasý, jako štěpení na pachatele a oběti, tento neukončený proces v implicitní paměti. Proto působí i v následujících generacích.

Ty duševní části člověka, které se nevymanily z dynamiky pachatelů a obětí v rodinném systému, vůbec nemohou přitahovat ani způsobovat život v pravém smyslu slova. Jejich odvrácená strana se totiž ukazuje vždy ve strnulosti – buď je to emocionální

chlad pachatelské části, nebo zamrzlá emocionalita obětní části, která touží jen a jen po pomstě a po odplatě. Všechno, čím je tvořen život, všechno to plynoucí a živoucí, tvořivé a vitální, všechno to, co způsobuje skutečnost pravého života, je s touto destruktivní dynamikou neslučitelné.

2.5 Transgenerační vnitřní postava (TVP)

Vnitřní postavy jsou kromě toho také výsledkem zobrazování vnějšího rodinného systému ve vnitřním systému jedince. Tím, že jsme zrozením vrženi do zcela určitého rodinného systému, jsme v celém rozsahu a s osudovou závažností vydáni jeho působení. Jeho vzorce jsou v pravém smyslu slova vpleteny do naší duše, našeho ducha i našeho těla – ostatně i do DNA. Základní témata rodinného systému, která jsou vždy také výsledkem mezních existenciálních zkušeností, se tedy napříč generacemi projevují v mnoha variantách: mohou to být nejrůznější nemoci, psychické poruchy, alkoholismus, násilí, sebevraždy, potraty, nehody a leccos dalšího. Ze základního tématu jsou též odvozena – a těsně s ním spojena – veškerá tabu rodinného systému, ba i jeho základní naladění. Když se člověk narodí do rodinného systému, v němž se ve větší míře vyskytují tyto a podobné obsahy, jako vícenerační bytost je v sobě nevědomě přijímá (Franz Ruppert). Nevědomé vnitřní přijetí – internalizace – je ovšem totéž, co nevymanit se. A nevymanit se znamená zhoubně se zaplést. Tak se rodinné obsahy stávají vůdčím motivem jedincovy vlastní duše, který působí i v jeho vlastním životě. Jedinec si přitahuje mezní existenciální zkušenosti podobného typu, které tím získávají zároveň osobně–biografický charakter.

Zapletení s rodiči

Nejzřetelnější existenciální zapletení je zapletení s rodičovskou generací. Poměr((bezug)) dítěte k matce a k otci je definován tím, co z rodinného systému energeticky obsadilo matku a otce. Vždyť také rodiče jsou obsazeni určitými poli, v nichž jsou zapleteni, nebo vyjádříme-li to jinak, z nichž se nevymanili. Pro dítě, jež touží po vztahu((bezug)), je toto zapletení často jedinou rodičovskou nabídkou vztahu, z něž může vyvozovat utváření své identity. Jinak je tomu, když se silně vyvine symbióza s duchovními strukturami pro přežití, které samy o sobě nic nepotřebují a jsou nezranitelné. Ty dítě zaštiťují proti spoutání((bindung)) s rodiči. Bez duchovní záštity by nebylo žádné ochrany proti zhoubnému zapletení se zatíženým polem předků. Dětské duševní části totiž zcela nevědomě silně lpějí na tomto zapletení, jež zakládá jejich identitu. A lpějí na něm bez ohledu na to, jestli je vztah k rodičům nosný, omezující, nebo dokonce destruktivní. Tak je tomu zejména tehdy, kdy jsou rodiče sami traumatizováni, a proto pro dítě nejsou psychicky přítomní. Tím spíše se dítě snaží nést za ně jejich duševní břemeno (v podstatě jejich traumata), přestože jeho síly na to nestačí. I vztah ke zdánlivě neosobnímu duchu a jeho ochranné sféře je vztah, byť je náhražkou lidského vztahu. Dítě prostě nesnese čistou prázdnotu (horror vacui) a žádnou další možnost nemá. Zapletené dětské části setrvávají ve svém dětském stavu a ve vleku zapletení, i když člověk dávno vyrostl v dospělého. Domněnka, že se časem „samy od sebe“ integrují do dospělého vědomí a „dospějí“, postrádá jakékoli opodstatnění. Nerozlišující koncepce jednotné psýché, v níž se všechno přisuzuje dospělému vědomí, ovšem k takové domněnce snadno svádí.

2.6 Rodinné nevědomí

Nikoli náhodou formuloval Leopold Szondi osud, který nazval dědičným a vnuceným, jako nesvobodnost volby v lásce, přátelství, profesi, nemoci a smrti: „Předkové, předání v dědictví, na všech těchto úrovních usilují o manifestaci. Psychologicky toto puzení k manifestaci vyjadřujeme jako nárok předků. Takové nároky předků jsou sice dynamické, ale zcela nevědomé. Proto – ze stanoviska hlubinné psychologie – hovoříme o rodinném nevědomí. To je sídlem a čekárnou oněch postav předků, které se snaží o návrat v našem vlastním osudu." (Szondi 1977, s. 20) Vzorce rodinného nevědomí nejsou nic minulého, pominuvšího. Jsou uchovány v bezčasí nevědomí, kde působí. Jsou setrvalé, vytrvalé a stále jsou.

Rodinné nevědomí jako by mělo jediný transgenerační motiv: reinscenovat, co se vytěsnilo. A k reinscenacím dochází bez ohledu na to, jestli individuum pozdější generace je z toho šťastné, nešťastné, nenaplněné, nebo snad na to dokonce zajde. Rodinné nevědomí je jednotka silou a působením nadřazená nevědomí osobnímu, a jako taková nemá individuální „uvažování“ ((denken)). Chová se naopak jako neosobní síla, která nicméně ve výsledku formuje to nejosobnější – totiž osud, kterým žije individuum. Svoboda, a tedy svobodně zvolený osud, se zjevuje teprve v duševním prostoru mimo zapletení. Teprve v něm je možné svobodně si zvolit život. Takový prostor pochopitelně nevzniká sám od sebe, nýbrž teprve tím, že si člověk procesuálně uvědomuje svá zapletení. Osobní osud je koneckonců dialektická koexistence zděděného, vnuceného osudu s osudem svobodně zvoleným.

Vnitřní postavy můžeme v tomto smyslu brát i jako osudové vzorce, které získaly podobu postav, a jako komplexní dynamiky pachatelů a obětí. Jsou to zobrazení traumatizovaných struktur a struktur pro přežití, které vznikly jako následky mezních existenciálních zkušeností předků, a ovšem i jejich činů a zlých činů. Jsou tudíž stále spjaty se svým historicko–společensko–rodinným kontextem a účinkují jako formující síla rodinného nevědomí.

System of condensed experience (COEX)

Rodinné nevědomí se tedy neskládá z jednotlivých navzájem izolovaných zkušeností. Zkušenosti se v něm vrství jedna na druhou a zřetězují se. Každá vrstva se jeví jako varianta stále téhož základního tématu, které se různými způsoby táhne jako červená nit celým rodinným systémem. Identifikací s jeho nositeli v rodinném systému v sobě člověk uložil také všechny vrstvy. Můžeme tudíž hovořit o komplexu zhuštěné zkušenosti. Stanislav Cróf tento fenomén popsal jako System of Condensed Experience (COEX), tedy soustavu zhuštěné zkušenosti, která zároveň působí jako vůdčí motiv duše. COEX je specifická konfigurace duše, jež rezonancí poutá veškeré ony duševní obsahy k jedné struně, která prochází různými vrstvami – biografií, polem předků i polem archetypů – jako vertikální osa nevědomí. Když se na horizontální rovině všednodennosti objeví trigger, rozechvěje se celý COEX.

Jak silné je pole rodinného systému

Pole působení rodinného nevědomí má enormní sílu, která zachvacuje všechny vztahy v rodinném systému. Pak může například matka s těmi nejlepšími úmysly a skutky pečovat o dítě, a přece nezabrání tomu, že v jejich vztahu vyvstane blokace; dítě si pak vytváří odstup, chová se odměřeně((unterkuhlt)), ne-li přímo podezíravě. Chování dítěte vůči matce je přitom reakcí na pole, jež dítě ohrožuje. Je to pole působící prostřednictvím matky, ačkoli ta si to sama pravděpodobně neuvědomuje. Novorozené dítě má jemnou vnímavost na energii, takže reaguje také na pole, které působí skrze matku. Jestliže je toto pole prosyceno zlými činy a tabuizovanými tématy, reaguje duše obrannými mechanismy, které zná. Aby ve světě rodinného systému vůbec přežila, křehká dětská duše se rozštěpuje a hledá svůj vztah v nevztážnosti duchovní sféry, která chrání před zraňováním. Tato bezvztahovost se o generaci později stane předlohou pro podobně distancovaný vztah mezi matkou (či otcem) a dítětem, a to i v případě, že dospělé vědomí, jak se zdá, dělá všechno proti tomu.

Charakter polí versus individualita

V každém případě je rodinné pole polem formujícím a deformujícím. Látka rodinného pole, již jsou v netušeném rozsahu traumata, strategie pro přežití, ale také zdravé části jedinců, se stává předlohou pro osobní nevědomí, z něž se postupně konstituuje dospělé vědomí. Moderní psychologie, která hlásá individualitu a mocenské postavení vědomého Já, si ovšem těchto polí jako takových a jejich charakteru nevšímá. Raději přisuzuje charakter polí takzvanému individuu, což je pomýlené. Vždyť tato pole, jak plyne z jejich definice, nejsou individuální, nýbrž naopak individualitu zakrývají jako svrchní vrstva((überlagert)).

Dospělé Já tedy formují pole, která v něm nabývají podoby vnitřních postav a v mnoha aspektech působí z nevědomí jakožto skrytě vládnuocí mocenská centra. Tak se hlavní vlastnosti těchto polí automaticky stávají význačnými charakterovými rysy jedince, který se tím ovšem nestává individuem. Individuální je u něj totiž nanejvýš způsob přizpůsobení předloze, které se navenek v ideálním případě prezentuje jako sociálně přizpůsobená maska. Naproti tomu skrytá mocenská centra rozhodují v rozhodnutích člověka, jako zas jindy jeho rozhodnutí znemožňují. Přitahují podobná pole v podobě životních okolností, čímž utvářejí osud. Pojem „individualita“ bychom tudíž měli v těchto souvislostech užívat jen v omezeném smyslu. Vždyť tu jde o převrstvení((überlag.) polem předků, a to je pravý opak něčeho skutečně individuálního.

Jestliže je pole např. definováno mnoha násilnými činy, vzniká buď násilnický charakter v novém vydání – anebo pravý opak, totiž charakter, který odmítá jakýkoli závan i veškeré náznaky násilí, ba dokonce je odsuzuje. Násilnický charakter se však neprojevuje tak, jak se projevoval dejme tomu ve válečných letech 1870 nebo 1940, nýbrž v dnešních měřítcích jako „persona“ (maska v řeckém divadle), která se sociálně přizpůsobila – neboli jako vrchní vrstva struktury pro přežití. Její stín se mnohdy ukazuje pouze skrytě, např. jako zadržovaná agrese, která působí v atmosféře; člověk ji šíří, ať už verbálně, nebo nonverbálně. I zjevné výbuchy násilí však mohou v chování nabývat nejrůznějších podob. Nejzřetelnější je jistě ubližování druhým lidem, jejich zaplavování a nedbání jejich hranic. A na druhou stranu onen charakter odmítající násilí je odříznut od své vitální síly a možnosti jejího užívání v životě. Vitální síla je v jeho systému natolik prosycena násilím, že nikdy nezakusil zdravou formu této síly. Proto se v něm také vůbec nemohla vyvinout odpovídající

schopnost rozlišování. A tak se snadno může stávat obětí druhých, kteří zneužívají moc. Nemá, jak by se tomu mohl postavit, neboť pro své paušální odsuzování násilí dosud nerozvíjí schopnost rozlišovat přiměřenost užití vlastní síly, aby se vymezil vůči násilí druhých. A tak se předem vzdává vlastních potřeb i vlastního prostoru ve prospěch totálního odmítnutí násilí. Vitální síla je ve svých mnoha formách jak síla obranná, tzn. domáhání se vlastního prostoru a jeho ochrana, tak impuls kupředu do života, tzn. směrodatný životní pohyb směrem k rozvinutí vlastního potenciálu. Teprve když zviditelníme historický kontext, v němž konkrétně vystalo násilí, může se otisk násilí ve vnitřních postavách konkrétního člověka proměnit zpátky ve vitální sílu a může začít vznikat schopnost rozlišování v duši. K násilí tudíž v rámci voice dialogue přistupujeme bez hodnocení, tedy nepsychologizujeme ani nemoralizujeme. Soustředíme se výhradně na jeho konkrétní historický kontext. Voice dialogue nevykládá, nýbrž umožňuje opětovné zakoušení mezních existenciálních zkušeností, které byly vytěsněny.

Ti, kteří se v poli dynamiky pachatelů a obětí identifikovali s rolí oběti, paradoxně nevolky a nevědomky vyhledávají situace, okolnosti a vztahy, které jim umožňují být obětí zas a zas. Jiní z téhož pole se v protireakci na převládající vzorec oběti nikdy a za žádnou cenu nehodlají stát obětí. Rozvíjejí takové struktury pro přežití, které skutečně dokážou, aby se úspěšně vymezovali. Potom se vymezování stává navenek převládajícím vzorcem chování. Jenže dynamika v nitru přesto běží dál, a tak se leckdo stává sám sobě pachatelem, což se může projevat nehodami a tělesnými symptomy. Jiní zas nevědomě navozují takové okolnosti, v jakých se musí znovu, ba dokonce ještě více prosazovat a vymezovat, aby se skutečně nestali obětí. Oba vzorce – opakování vzoru oběti i vymezování se vůči tomu navenek – mají jedno společné: nutkání, které nepřipouští skutečný, vlastní život.

V transgenerační vnitřní postavě (TVP) se napětí transgenerační dynamiky trvale udržuje. Proto jsou její účinky stále živé. Mimořádná mocenská pozice transgeneračních vnitřních postav vůči individuálně-osobnímu dospělému vědomí je právě výsledkem transgenerační dynamiky, která nepůsobí osobně, nýbrž nadosobně. Co bylo vytěsněno v transgeneračním rámci, nabývá síly, jež jako zaplavující pole dalece přesahuje míru všeho osobního a vytváří si prostor všude v rodinném systému. Dospělé vědomí je tudíž pod kuratelou transgeneračních vnitřních postav a do značné míry se s nimi bez rozlišení identifikuje.

2.7 Perimortální stavy vědomí předků

Další, co nás táhne a strhuje, vychází z nedokonaných((nicht vollzogen)) duševních pohybů předků v kontextu umírání (proto perimortální, tedy v období smrti). Přísně vzato jde o mezní existenciální zkušenosti v průběhu umírání. Zahrnují vnější okolnosti smrti, stejně jako jejich vnitřní prožívání, tedy neukončené pohyby duše v umírání, a to většinou následkem rychlé či násilné smrti, nebo též pomalé smrti v mukách. Mezní existenciální zkušenosti jsou provázeny nenávistí těch, kteří padli za oběť násilí, jejich touhou po pomstě a odplatě, návaly výčitek, obviňováním, ale také sebevýčitkami a těžkým duševním břemenem viny, marnosti a nesmyslnosti. Perimortální stavy vědomí zavražděných, potracených, oběšených, zastřelených ve válce, roztrhaných granátem, zemřelých ve velkých bolestech, nebo dokonce v šílenství, se zobrazují ve vnitřních postavách a zůstávají uchovány v systému jako jeho základní naladění. Ve vnitřních postavách se uchovává celá

dynamika pachatelů a obětí, takže dál působí v rodinném nevědomí. Tak se rozevírá ona hrozivá krajina „nemrtvých“, kteří přitom mohou být de facto mrtví už sto let i déle. Ti, kteří se narodili po nich, jejich perimortální stavy vědomí přijímají prostřednictvím nevědomí svých rodičů za své – rovněž nevědomé – základy a internalizují je jako vlastní předlohy. Projevují se pak v jejich životě jako puzení pryč ze života. Jasně to vidíme na tajemných a hrozivých vnitřních postavách, v nichž se perimortální stavy komplexně zobrazují. Vždyť právě ono puzení ze života s celou svou vahou vychází z nich a zachvacuje vědomí. Následkem zapletení se z nich stávají nositelky tohoto rysu v duši, tohoto puzení, které duši táhne od života. Vědomé Já se vytváří – podle míry a podoby((art)) ducha – ve strukturách pro přežití, které tento rys vytěsňují, resp. odvracejí. Kompenzačně reagují na tento nevědomý základ, ale nemohou zrušit jeho působení. Vždy to může být jedině reakce na nevědomý základ, neboť ten je přece v osobní biografii chronologicky vždycky první. Jedinci dalších generací tudíž ve svých duších vnímají hranici mezi tímto a oním světem, mezi životem a smrtí jako uvolněnou. Právě tato hranice je totiž ve vnitřní postavě odstraněna, a to ve zvláštním smyslu. Odstraněná hranice už není přítomna, ale zároveň zůstává zachována právě její nepřítomnost, takže je ve vnitřní postavě přece jen zachována. Vnitřní postava, jež se tímto způsobem zobrazila, je potom zdrojem puzení pryč ze života. Tento sklon se projevuje ve velké škále podob, od zjevně sebevražedného puzení přes nevědomé tendence stejného druhu, jakou je třeba nápadná lehkomyšlnost, pocit přitažlivosti nebezpečí, ale také svérázné stavy nepřítomnosti ducha. Tento rys, to puzení, se může projevovat nemocemi či úrazy, které ohrožují život jedince, ale také čímsi jako pozicí hosta vlastního života za plotem, tedy bez opravdové účasti na vlastním životě. Hojně se také objevuje těkavá nezávaznost ve vztahu k životním cílům a záležitostem((belange)), jež se jako červená nit táhne osobní existencí. Vytěsňování a netematizování této mocné dynamiky je na jednu stranu pochopitelné, ale na druhou stranu nebezpečné, protože neodstraní onen odklon od života. Neohroženě oslovovat takové vnitřní postavy, to je předpoklad pro jejich vymanění z uvedené perimortální dynamiky a prospívá to příklonu k životu.

Perimortální stavy vědomí mají nesmírnou sílu. Nejsou to žádné entity, neboť jejich původní nositelé jsou již dávno mrtví, avšak paradoxně tady a teď mocně zasahují do života. Jejich přítomnost se prozrazuje působící silou těchto stavů. „Skutečnost (Wirklichkeit) je, jak německé slovo vypovídá, to, co působí (wirkt⁴).“ Qung 1957, s. 145)

2.8 Kulturní nevědomí

Ani rodinné nevědomí ovšem neexistuje samo pro sebe, izolovaně. Je též součástí ještě hlubšího kulturně–historického kontextu. Jungián Joseph Henderson píše: „A great deal of what Jung called personal was actually always culturally conditioned. [...] in its participation with her [mother] and other members of the family, the child also receives its first real orientation to the whole culture in which they all have been molded.“ (1990, s. 104n.) To vede ke zjištění, že vnitřní postavy v nás jsou mimo jiné nositelky kulturních vzorců, které sdílíme s kulturou, s níž je spjat náš rodinný systém. Můžeme sice vytrhnout člověka z jeho kultury, ale nemůžeme vytrhnout z člověka kulturní vzorec a jejich rysy v něm. „Co k člověku patří, toho se nezbaví, i kdyby to zahodil.“ (Goethe) Kulturní nevědomí

⁴ „Wirken“ od „werk“ a ř. „ergon“, což je dílo, „skutek“; Wirklichkeit je skutečně uskutečňenost; P. B.

vznikalo zejména v procesu vymezování vůči jiným kulturám a konfrontace s nimi – tedy v antagonismu. Rozvíjelo se v boji proti jiným kulturám, boji zakládajícím identitu, ale mnohdy také zničujícím. Pokud jde o křesťanské státy střední Evropy, spočíval boj ve vymezování vůči Osmanské říši, zatímco německý národní stát vznikl ve třech přísllovečných válkách za sjednocení. Kulturní vzorce a hodnoty z nich odvozené jsou tedy vtištěny hluboko do nevědomí následkem kulturně–historicky vázaných mezních existenciálních zkušeností, které doslova vytvořily hranice. Nesmíme zapomínat, že dnes tak velebené hodnoty tolerance a spolupráce nejsou cosi abstraktního, prostě existujícího a volně použitelného, nýbrž jsou derivátem existenciálních konfrontací trvajících po staletí. I takové hodnoty jsou tedy kulturně specifické a nemají se jen tak přenášet na kultury, které prošly jiným procesem historického vzniku.

Běsovské pole 20. století, o němž věděli už Fjodor M. Dostojevskij a Friedrich Nietzsche, se manifestovalo první světovou válkou, komunismem, národním socialismem a druhou světovou válkou. Prostřednictvím traumatizací celých národů a skupin obyvatelstva vstoupilo pole běsů do každého rodinného systému, kterého se dotklo. Od těch dob se po generace usazovalo v duších těch, kteří se narodili potom. Protokolární zápisy Sabině Bode (Válečná vnoučata, Zapomenutá generace aj.) jsou živým svědectvím působení světových válek až do současnosti. Střední Evropa, v širším smyslu i celá Evropa, je osudové pole nabité dějinami, do nějž se narozením tisícinásobně zaplétáme. Z tohoto hlediska jsou Evropa a její krajiny identické se specificky osobním zformováním duše. Kromě toho je evropské nevědomí z dějinného a kulturního hlediska formováno křesťanstvím. Prostě už proto, že křesťanství je tou silou v dějinách Evropy, která založila její identitu.

V Evropanově nevědomí tudíž nacházíme celý rozsah a dopad křesťanského formování, bez ohledu na to, je-li to osoba věřící nebo nevěřící.

Totéž ovšem platí pro jiné geograficko–historické útvary a kultury, i když pokaždé specificky rozdílně. V každém z nás působí síla mnoha osudů, které se po staletí utvářely právě v takových konfrontacích. Vytvářejí naši kulturu a tvoří základ našeho společenství založeného na hodnotách.

Kulturní nevědomí je zdrojem mocných transgeneračních struktur pro přežití, jimž jsou hodnoty, ať demokratické nebo egalitářské, dosti vzdáleny. V dnešní době se kupříkladu hojně usiluje o co nejrozsáhlejší cenzurování archaicky působících kulturních vzorců, jakým je např. zřetelné vlastní vymezování vůči jinorodým systémům kulturních hodnot, bdělé střežení vlastního teritoria nebo ozbrojené sebeprosazování. Jenže archaično v nevědomí se za takové cenzurování mstí svým návratem. Následkem takového vymazávání je nedostatečná, nebo dokonce vůbec nevyvinutá schopnost rozlišovat skutečná politická a sociální nebezpečí. Když nejsme s to rozlišovat, netématizujeme skutečná nebezpečí. To se z hlediska funkce rovná vytěsnění. Připravuje se tím půda, na níž se může vždy znovu opakovat stejný neblahý příběh. Naproti tomu úkol kultury snad spočívá v tom, aby to, co bylo vytěsněno, prodchla vědomím. To by se v principu rovnalo vyvstávání historického vědomí a bdělé a diferencované rozlišovací schopnosti v člověku. Myslet tak, jako by neexistovaly dějiny, tedy zapomenout na ně, myslet a nemyslet přitom na ně, to je de facto nemyšlení jako jedna z forem vytěsnění.

K úspěšnému využití voice dialogue tedy potřebujeme podstatně víc než pouhou politicky či terapeuticky korektní ideologii. Vždyť tu nejde o nějakou korektnost či nekorektnost, nýbrž o něco mnohem důležitějšího. Jde o to, abychom se všili((s.

hineinversetzen)) do toho historicko–kulturního rámce, který utvářel konkrétní mezní existenciální zkušenost určitého člověka. Teprve zviditelnění toho, v jaké podobě se ve vnitřní struktuře zobrazily politické myty a totalitářství, jako např. ideologie národního socialismu a komunismu, a jakým způsobem v ní působí, nám umožňuje hlouběji porozumět konkrétnímu člověku. To je první krok na cestě ke skutečně autonomnímu novému pořádku individuálního vnitřního prostoru. A je to nepoměrně víc než nutkavá a politicky korektní protireakce na totalitární struktury.

K tomu je zapotřebí solidní obeznanosti v dějinách a nehodnotícího, avšak přesně rozlišujícího fenomenologického přístupu. Tím se voice dialogue zásadně odlišuje od jiných terapeutických směrů. Dobře míněné toleranci jako terapeutickému nebo politickému přístupu a nároku, zaváděnému z vnějšku jako norma, se vnitřní postavy zcela uzavírají. Bud se tím spíš ani neukážou, nebo v nich takové chování provokuje výsměch. Aby ne, když proti všem snahám o změnu zvenčí jsou co nejlépe vyzbrojeni. Utvářely je mezní existenciální zkušenosti osobní a historické povahy, takže pouhá mínění (tzv. „názory“) a ideologické normy proti nim nic nezможou. Jde tu o dvě různé kategorie, které nesmíme zaměňovat.

Vnitřní postavy jako mocenská centra teprve tehdy pocítí, že je někdo oslovil, když k nim přistoupíme se stejnou energetickou silou a naznačením historických obrazů a scénářů vyvoláme resonanci jejich původu. To ovšem předpokládá, že průvodce nevyhlásil pro sebe toto mocně působící pole kulturního nevědomí za tabuizovanou oblast ani před ním ve strachu neutíká.

2.9 Skupinové svědomí podle Berta Hellingera

S nevědomými kulturními vzorci je blízce spřízněn pojem skupinového svědomí, který formuloval Bert Hellinger. Skupinové svědomí není žádná abstrakce. Je to projev kolektivních struktur pro přežití, v jedinci zobrazený a ztvárněný vnitřní postavou a působící v podobě hlasu svědomí. Už známý Nietzscheho aforismus dává nahlédnout do povahy této vnitřní instance, která k nám hovoří: „Víra v autoritu je zdrojem svědomí, které tudíž není božím hlasem v prsou člověka – je to hlas některých lidí v člověku.“ (201 3, s. 446) Právě na to navazuje později Hellinger: „Čisté a špatné svědomí oplétají mnohé představy a myty, které se nedají ověřit. Přisuzují svědomí takovou relativní((stellen–)) hodnotu, jaká mu z toho, co lze zakoušet, nepřísluší. Jedním z nich je tvrzení, že svědomí je hlas boží v naší duši, a že ho tudíž musíme za všech okolností uposlechnout. Kdyby to bylo správné tvrzení, museli by mít všichni lidé stejné svědomí, což očividně není pravda. To by se přece nemohli protivníci ve válce či jiných konfliktech vzájemně potírat se stejně čistým svědomím. Svědomí zajišťuje v první řadě naši příslušnost ke skupinám, které jsou pro nás důležité, především ke skupinám, na nichž závisí naše přežití. Poutá nás k těmto skupinám, ať od nás žádají cokoli.“ (Hellinger 2005, s. 45)

Teprve při práci s vnitřními postavami vychází najevo hlas těchto transgeneračních struktur pro přežití, které nás řídí prostřednictvím „čistého“ a „špatného“ svědomí. Řídí nás mimo jiné pomocí zákazu určitých myšlenek, uloženého nám samým. Takový zákaz se může stát myšlenkovým vzorem v rámci velkého kolektivu – např. celého národa, který pak podléhá kolektivnímu transu cenzurování. Nevědomá kolektivní shoda spočívá v nepřemýšlení o určitých obsazích, ať jsou jakkoli zřejmé.

Vnitřní postavy v klientovi sice nesmírně nerady, ale přece průvodci prozrazují, jakým způsobem nepozorovaně řídí klientovo dospělé vědomí. Zachycování vnitřních postav si zejména v tomto bodě žádá od průvodce delší zkušenost a určitou sílu ducha, neboť jejich síla spočívá zčásti v tom, že se drží ve skrytosti. Rafinované mlžení, maskování a klamání, to jsou jejich strategie. Proto se jim můžeme dostat na kopytka, jen když jsme naprosto bdělí a přítomní.

K bystření schopnosti duševního rozlišování stojí za to uvést tady ještě část vývodů Berta Hellingera: „Svědomy tedy neslouží ani tak přežití jedince, jako přežití skupiny. Je to prvořadě svědomí skupinové. Jen když to poznáme a vezmeme vážně, porozumíme mnohemu způsobu chování u sebe i druhých, který jinak vypadá divně nebo scestně. Aby jedinec patřil ke skupině, která je pro něj důležitá, dělá všechno, co se od něj v této skupině vyžaduje. Proto když ve skupině poslouchá své svědomí, nemá nezávislé bytostné Já (Selbst) ani nezávislé Já. Všechno, co jedinec ve skupině zakouší jako své bytostné Já a jako vlastní Já, je v podstatě bytostné Já a Já skupiny. Proto se ve skupině mnozí lidé tak snadno ocitají mimo sebe a ztrácejí rozvahu a schopnost rozlišovat. Především jsou pak mnohdy s čistým svědomím nepříjemní, hroziví a nebezpeční pro druhé. [...] Nadvláda skupiny nad jedincem vede ke kolektivnímu přesvědčení a kolektivnímu jednání, které neobstojí před střízlivým pohledem; ten však zároveň znemožňuje a zakazuje. Z toho je zřejmé, jaký výkon to od jedince vyžaduje, má-li se vymanit z okovů skupinového svědomí. Musí překonat strach ze sankcí, jimiž mu hrozí a které mu udělují ti, kteří setrvávají v přesvědčeních a vzorech své skupiny. Teprve po zdolání tohoto strachu se jedinec může vystavit skutečnosti, jak se ukazuje sama sebou, a po překonání svědomí může získat ty náhledy, které ho vysvobodí ze slepoty a nutkavosti svědomí, byť možná jen částečně.“ (Hellinger 2005, s. 46)

2.10 Kolektivní nevědomí

Zapletení a rozštěpenost v osobním nevědomí je úzce propletena s traumatickými a tabuizovanými tématy rodinného nevědomí. Není tudíž náhoda, že vnitřní postavy rezonují s věčně lidskými, archetypálními tématy kolektivního nevědomí. A naopak by archetypální prvotní témata nebyla věčně lidská, kdyby se neobjevovala ve stále nových vydáních v osobním a rodinném kontextu. „Archetypy jsou prožitkové komplexy, které se dostávají osudově, a jejich působení začíná naším nejosobnějším životem.“ (Jung 1957, s. 40)

Tou nejosobnější předlohou pro vlastní biografii je ovšem vždy daný rodinný systém. Neuchopovat jeho jedinečnost při práci s vnitřními postavami tudíž znamená nepodcenitelné riziko. Vždyť vnitřní postavy vznikají především ze specifických mezních existenciálních zkušeností v rodinném systému. Tak potom sice poukazujeme ke společným prvkům v hlubině kolektivního nevědomí a uvádíme vnitřní postavy do resonance s jejich mythologickými předobrazy, ale to, co je na nich specifické, nám přitom může uniknout, pokud je neuvedeme do vztahu k jejich konkrétnímu původu. Dialogu s vnitřní postavou hrozí v takovém případě nebezpečí, že se mine s její specifickou realitou.

2.11 Ústřední duchovní postava jako duchovní pole o mnoha vrstvách

Jak už jsme zjistili, duch vytváří ochranný rámec pro rozštěpenou duši. Duševní části, jež byla zraněna traumatem a odštěpena, poskytuje jako ústřední struktura pro přežití

ochranu tím, že ji udržuje ve vytěsnění. Právě tímto udržováním duševní části ve vytěsnění je však duchovní struktura pro přežití k této duševní části funkčně připoutána tak, že se od ní nemůže odtrhnout. Tak jako duše působí skrze více vrstev nevědomí, působí též duch jako mnohovýrostvá postava, kterou zformovaly zkušenosti předků. Ve svém zhuštění se zde duch stává nevědomým ústředním silovým polem a mocenským centrem, jemuž proto říkáme ústřední duchovní postava (ÚDP).

ÚDP je sice vnitřní postava, ale tak mnohovýrostvá, že se v rozvinuté podobě rovná hologramovému poli, jež v sobě skrývá i destruktivní prvky, které drží na uzdě (srv. obr. 2.3 „Ústřední duchovní postava“). Dosah((rozsah?)) ducha mnohonásobně přesahuje dosah((?)) dospělého vědomí. Je tedy pomýlené přisuzovat kvality tohoto pole sobě samým. Jistě, do určité míry můžeme zacházet s vlastnostmi ducha, ale hlavně zachází duch s námi pomocí struktur pro přežití, které vytvořil. Toto silové pole se prostřednictvím metody voice dialogue jeví jako kaskádovitě uspořádaná hierarchie moci vnitřních postav, které agují ve svých pevně ustanovených ochranných funkcích a rolích, čímž rozvíjejí své působení (srv. obr. 2.4 „Síla pole vnitřních postav“).

((obr.s.25))

Obr. 2.3 Ústřední duchovní postava

((po řádcích:))

ústřední duchovní postava jako duchovní pole o mnoha vrstvách
moc a rozsah vnitřních postav zároveň poukazují na rozsah a destruktivní sílu toho,
co bylo vytěsněno.

traumatické obsahy a struktury pro přežití, ať už biografické nebo transgenerační, se
zobrazují s celým svým kontextem jako vnitřní postavy,

dospělé vědomí

vliv rodičů, dětské části

((konec))

((obr.s.26:))

Obr. 2.4 Síla pole vnitřních postav

ústřední symptom

hlavní tendence

základní téma

osobní dosah

transgenerační dosah

vnitřní postavy jsou nositelkami obsahů nevědomí a člověk je v nitru i zvenčí pod
vlivem jejich moci;

v žádném případě s nimi není na stejné úrovni; vnitřní postavy tvoří skrytou hierarchii
duchovních center, která ovládají vědomí, zatímco vědomí se opájí iluzí své převahy a
nadřazenosti

dospělé vědomí

((konec))

Duch milosti

Jedinec v systému, do něž se narodil, je od samého počátku obsazen touto ochrannou instancí duchovního druhu. Děje se to pro jeho vlastní ochranu, protože osobní míra síly, zejména u dítěte, na ochranu nestačí. Být obsazen duchem je ta nejlepší, neboť možná také jediná ochrana křehkého lidství proti zničující záplavě z propasti rodinného systému.

Tato láska ducha se projevuje v konkrétních formách struktur pro přežití člověka, jimiž ovšem sebemeně nepřipomíná lásku v lidském smyslu – celé pole ovládají neprůhledné, neosobní, tvrdé zdi mlčení a nadosobní moc. Neměli bychom však zapomínat, proti čemu byla tato neochvějná zeď vytěsnění vztyčena: proti bestialitě a násilí, jež přicházejí často právě prostřednictvím lidí a ničí život. Duch milosti je v jistém smyslu zastáncem lidskosti v člověku proti propastně hlubokému zlu, které rovněž spočívá v lidech, a ne mimo ně. „Lidská povaha je schopna nekonečné zlovolnosti a zlé skutky jsou stejně skutečné jako ty dobré.“ (Jung 1990, s. 63)

Duch tedy chrání lidi především před samotnými lidmi. Protože se nemůže spolehnout na schopnost rozlišovat dobro a zlo v člověku, křehkou a nedostatečnou, rozpřahuje se jeho ochranná moc v podobě struktur pro přežití preventivně nad celou oblastí lidského života. Tyto struktury pro přežití však nedokážou zničit působení nebezpečných polí, a tak člověk setrvává v neustálém vzájemném a protikladném působení různých sil. Naše individuální existence se utváří tak, jak to archetypálně vyjádřil už Goethe ve Faustovi:

[Prolog v nebi]

„Mefistofeles.

Co vsadíte? Však ho ještě ztratíte,
když mi dovolení dáte,
bych jej svou cestou vedl zlehka!

Pán.

Dokud on na zemi žije,
nemáš na to zákaz.
Vždyť člověk bloudí, dokud usiluje.“

Numinozita ducha

ÚDP jakožto pole má leckdy numinózní hloubku a sílu, které by měl průvodce při voice dialogue mít na paměti. Obrátila se zády ke světu, v němž jako by lidé neměli nic lepšího na práci než navzájem si způsobovat utrpení. Připadá jí na nejvyšší míru nesmyslné vystavovat se světu nebo se ve světě o něco snažit. V odvrácenosti od světa je její příbytek v duševní krajině člověka. V tomto Jinosvětě (Qochen Kirchhoff) má svůj domov, který však silně přečnívá do lidské sféry. Může v nás vysloveně budit hrůzu. Jak říká výstižně Rudolf Otto, ukazuje se v podobě „mysterium tremendum, hrůzného tajemství: ten pocit může mysli prostoupit jako mírný příliv v podobě chvějivé spočívající nálady pohrouženého rozjímání, může takto přejít v trvale plynoucí naladěnost duše, která dlouho přetrvává a nadále

rozechvívá, až nakonec odezní a zanechává duši zase v profánnu. Může vést ke zvláštním rozjitřenostem, k opojení, vytržení a extázi. Má své drsné a barbarské předstupně a projevy. Má svůj vývoj k jemnosti, vytríbenosti a zjasněnosti." (2004, s. 12n.)

Numinózní se nedá per se kategorizovat, ale dá se zakoušet. Pro průvodce ve voice dialogue je prožitek numinózní důležitým energetickým znakem pro rozlišení, zda se právě setkal s ÚDP. Numinózní bázeň či strach je v takovém případě naprosto normální. Vždyť i průvodce je uchvácen oním polem ducha odvráceného od světa.

Postava ducha ve snech

Ústřední duchovní postava nám za noci prostřednictvím snů zrcadlí, kde se nacházíme ve svém životě. Neděje se to ovšem z perspektivy lineárního času a vědomých cílů, které se na něj vážou. Děje se to z nadčasové perspektivy toho, co utváří duši, totiž ústřední duchovní postavy.

Vícegenerační duše je zapletena s polem předků. Proto v ní působí kromě individuálních vrstev také perimortální stavy vědomí předků, a též dynamika pachatelů a obětí. Jak do sebe vzájemně přesahují, mohou mít tato pole podle okolností i běsové rysy, jež se zobrazují jako vnitřní postavy. Protože rysem našich životů je vtaženost do zapletenosti se všemi těmito poli, zrcadlí se všechny následky ve snech a snovém dění. Archetypálně nečasové snové symboly se však mnohdy mísí s denním děním tak, že vzniká jakási koláž, v níž numinózní ducha působí do profánního všedního dne. Vnitřní postavy jsou nositelky a hybatelky zapletení a hlavních tendencí v životě, takže to, co se zrcadlí ve snech, jsou mimo jiné právě jejich pohyby.

Instance transgeneračního vytěsnění (ITV)

ÚDP se konkrétně vytváří z většího počtu transgeneračních struktur pro přežití. Je to více vrstvami tvořený ústřední ochranný val proti zaplavování z dynamik pachatelů a obětí v rodinném systému. V této funkci působí jako kulturně–historické, rodinné a generace přesahující mocenské centrum vytěsňování. Odtud její název „instance transgeneračního vytěsnění (ITV)“. Je to hráz, která poněkud zadržuje destruktivní příval těchto dynamik. Díky vytěsňování je také zdrojem právě tak mocného odporu, jímž je trvale obsazeno dospělé vědomí osoby. Tento odpor se zaměřuje primárně proti jakémukoli zpochybňování stability, celou dobu tak tvrdě vypracovávané.

ITV vládne v rámci systému jako nevědomě působící kontrolní instance, která obsazuje nevědomí každého člena systému. Stanovuje, co je tabu, co se uchová v paměti a co upadne do zapomnění. Z ní vyvěrají preventivní strategie, které v aktivitách jedince zardousí každou vzpomínku na bolestné zkušenosti. Tím určuje jak chování jedince navenek, tak jeho vnitřní prožívání, a ovšem i vnitřní prožívání rodiny či skupiny. ITV původně, stejně jako všechny struktury pro přežití, sloužila holému přežití, neboť umožnila přežití oběti v takřka nepředstavitelných podmínkách nebo chránila svědomí pachatele před nesnesitelně těžkou celoživotní vinou. Později, po celých generacích, se tato instance, ustavená k ochraně přežití, svou nutkavostí stává největší překážkou pro život jako takový.

Její omezující působení je však původně zaměřeno na přežití. Tak je tudíž musíme také vidět a oslovovat ve voice dialogue. Jen s takovým postojem můžeme navázat dialog s ITV.

2.12 Tabuizovaná témata a jejich dynamika

Jak už jsme řekli, instance transgeneračního vytěsnění udržuje ve vytěsnění především tabuizovaná témata, která však ze skrytosti působí, čímž nadále udržují život ve svém zajetí((bann)). Když pak začínáme s ITV pracovat, nevyhnutelně se rozkmitávají také tabuizovaná témata. Jsou to pole, jež nabylo tvaru. Obrazně viděno mají podobu spirály, která se vine do sebe. Jejím středem je tabuizované téma. Jako signál se pak silněji projevují symptomy, zatímco se tím více odtahuje téma, které je v základu. Stejně i v rámci celého systému sílí jak centrifugální síla chaotu, tak i síla, která sílu chaotu drží ve vytěsněnosti, totiž instance transgeneračního vytěsnění (ITV). Že je tabu vytěsněno, to se jak ve skupině, v rodinném systému, tak u jedince projevuje nápadnou slepotou vůči ústřednímu tématu. Tím silněji se ovšem prezentují okrajové jevy jako cosi podstatného a daná osoba tím větší měrou zaplavuje opolí okrajovými jevy. To jí zároveň slouží jako nevědomý obranný mechanismus.

Tabuizovaná témata jsou závažnější než ostatní mezní existenciální zkušenosti v tom smyslu, že jak jsou nezachytitelná, a proto nesnesitelná, je tu nebezpečí, že lidskou duši dočista rozervou, kdyby je dokonale nezamazával nádech šílenství a nutkání. Proto takovou cenzuru vždy provází energetický nádech bludu, šílenství. To vše se zobrazuje ve vnitřní postavě, která je díky tomu zářivě jasná, neobyčejně energická a má neodolatelný, přitažlivý šarm. Nežřídká se to může vystupňovat až v jakousi „erotiku šílenství“, erotiku energie, která jako vír stahuje opolí do omámení. Díky této energii se vnitřní postava může přenést přes realitu, vymazávat ji, libovolně relativizovat a zástupně nahrazovat vizemi a idejemi. Není tedy divu, že se osoba snadno může vymykat psychiatrické diagnóze. Ztrátu reality je nicméně znát v těch nejdůležitějších životních postojích, činech a názorech na svět – zejména když se na ni zaměříme při práci s vnitřními postavami. Vnitřní postava setrvává v houževnatém odporu, protože navázání vztahu k realitě a konfrontace s vytěsněnou realitou by se rovnaly rozervání a zhroucení vnitřního systému.

Meze ducha

Vcelku vzato působí struktury pro přežití jako ochrana zaštitěním. Jde o štít proti tomu, co ohrožuje život. Zároveň se však omezuje svoboda pohybu ve světě a rozvíjení potenciálu. Co kdysi zajišťovalo přežití a další rozvoj((weiterkommen)), to ustrnulo, a tak to člověk časem začne prožívat jako největší brzdu a zablokování. Jakmile tuto omezující tuhou ochranu změkčujeme, nedospíváme tudíž přímo k vytoužené svobodě a rozvinutí potenciálu. Chtíce nechťíce se ocitáme v konfrontaci s chaotem a bolem, které byly do té chvíle odvráceny štítem a udržovány ve vytěsnění – jak z nadgeneračního hlediska, tak z hlediska osobního.

„Protihráčem nutkání není vždy svoboda, nýbrž mnohdy chaos, anarchie.“ (Szondi 1977, s. 46)

Teprve metodicky vedená konfrontace s traumatickými obsahy může tyto obsahy transformovat a proměňovat v nový potenciál. Ustrnulé struktury pro přežití se obměkčují, získávají schopnost rozlišovat a mohou se začít více pohybovat.

((obr. s. 31:))

Obr. 2.5 Úrovně nevědomí

prenatální, perinatální a postnatální fáze
bližší pole předků, definované opakováním osudových vzorců předků ...
hlubší pole perimortálních stavů vědomí
pachatelé / činy a zlé činy / oběti
běsovské pole jako pole, jež nabylo tvaru postavy – pole souhrnu všech zlých činů
předků, které má běsovské rysy
pole ducha a numinózní, být obdařen milostí
((konec))

((obr. s. 35:))

Obr. 3.1 Vnitřní postavy jako pole působnosti

vnitřní postavy jako pole působnosti
opolí reaguje podstatně více na pole působnosti skrytých mocenských center
v člověku, než na záměry a přání jeho vědomí, což je zřetelné zejména v rodinných vztazích,
partnerských vztazích a pracovních vztazích,
opolí
z reakce opolí můžeme vyčíst, jak působí mocenské centrum z nevědomí
dospělé vědomí / vědomí / nevědomí
vnitřní postava
vnitřní postava
pole působnosti vnitřní postavy, jež jako pole ve tvaru postavy je centrem moci
v nevědomí; ve srovnání s dospělým vědomím vzniká mocenská nerovnost
((konec))

((obr.s.37:))

Obr. 3.2 Vznikání a působení vnitřních postav

((viz; konec))

2.1 3 Shrnutí základních přístupů

Díky využití nových poznatků a metod práce s traumaty pro externalizaci nevědomí formou vnitřních postav v rámci voice dialogue můžeme empiricky ověřovat teorii komplexů C. C. Junga. Vyniká tak jedinečná povaha jeho díla, jež daleko předešlo svou dobu.

Se Szondiho přístupem máme bystřejší vidění, pokud jde o ty mezní existenciální zkušenosti z pole předků, které utvářejí osud pozdějších generací (srv. obr. 2.5 „Úrovně nevědomí“). Systemická práce s traumaty, která vychází ze základu daného mezní existenciální zkušeností a jejími následky, zpřístupňuje dosah, komplexitu a diversitu pole

předků, jež formuje a vytváří jedince. Metodologicky důležitá koncepce štěpení podle Franze Rupperta nám pomáhá jednak jasně a konkrétně rozlišovat mezi traumatizovanými strukturami a strukturami pro přežití, jednak rozeznávat cizí obsahy – obsahy patřící předkům – od vlastních odštěpených obsahů jedince.

Tím se vytváří předpoklad pro integraci traumatického rozštěpení, pro jeho zrušení a pro vznik vlastního duševního středu. Přístup Berta Hellingera umožňuje pochopit, proč některé naše části nemají samostatné myšlení, nýbrž „máje na mysli“ skupinové svědomí. To je onen nebezpečný fenomén davové psychy, o kterém psal už C. G. Jung. Jednoznačně stojí za zmínku též inspirace myšlenkami Martina Heideggera, který se fenoménům duše přibližuje z docela jiné perspektivy, a rovněž teologický přístup Rudolfa Otto. Ten nás uvádí do hloubek numinozity, které se rozevírají v některých vnitřních postavách a které modernímu vědomí připadají tak cizí. Tím ovšem přináší významné obohacení, totiž protiváhu k zpovrchnosti moderní doby. Všechny tyto přístupy svým zapojením a usouvztažením v rámci voice dialogue získávají dialektickou živost a využití. Zároveň jimi voice dialogue získává nové rozměry a stává se něčím docela jiným, než jak jsme jej doposud znali. V hlubinách vnitřních postav jsou smazány hranice mezi jednotlivými obory: koučingem, psychoterapií, psychiatrií, pastorem, filosofii a teologií. Skrze zapletenost duše s osudy předků vede voice dialogue od rozlišování viditelných hlavních tendencí v životě až k rozlišování duchovních polí v hloubi.

3. Mocenská hierarchie nevědomí

Logika vnitřních mocenských postav a jejich motivy nepramení v rozumu ani se primárně neřídí danostmi moderního světa dneška. Docela naopak: jsou otiskem a novým výtiskem jednak rozmanitých osudů z pole předků, jednak mezních existenciálních zkušeností z vlastní biografie. Poslouchají tudíž jedině účelovou logiku přežití.

3.1 Prvořadý význam((vorrang)) mezní existenciální zkušenosti

Co ohrožuje existenci a co existenci ochraňuje, to má přirozenou přednost před tím, co z této existenciální meze nepochází. Z existenciální výbušnosti a síly tudíž v přímé úměře vychází mocenská hierarchie jednotlivých rolí. Existují určitá centra moci, která se střídají podle kontextu. Pro dospělé vědomí se moc střídá nevědomě, takže žije v bludu kontinuity svého Já, v níž věří. Z hlavní postavy a její role, v níž působí mezní existenciální zkušenosti, vyvstává mnoho jiných, vedlejších rolí jakožto témat plynoucích z duševního rozštěpení. Obvykle také tvoří látku, kterou se lidé nad smrtí marně zabývají. Marně proto, že vedlejší role nevystávají samy sebou, nýbrž jsou jen odvozeny z hlavní role, jako to bývá na divadle. Z vertikálního rozměru bezčasí projevují hlavní role své působení v lineárním čase jedince – obrazně řečeno vystupují na každodenním jevišti dospělého vědomí.

V takto předem rozvržené hierarchii moci psychických sil se pak stěží může prosadit dospělé vědomí jedince, jehož síla a moc je vždy slabší – dospělé vědomí a jeho veskrze pochopitelná lidská přání větší svobody, lásky, blízkosti, uznání a podobně (srv. obr. 3.1 „Vnitřní postavy jako pole působnosti“). Obrát v osudu může nastat jen tam, odkud v počátku povstal: v mezní existenciální zkušenosti, jejíž následky stále působí. Obr. 3.2 ještě jednou v obrazech a jednotlivých krocích shrnuje, jak vznikají vnitřní postavy. Jejich

kořeny jsou v propastnu pole předků, které je „zbrázděno“ mezními existenciálními zkušenostmi (schéma I). Otiskují se a zobrazují v jedinci (schéma II), čímž jejich určující vliv proniká do života následujících generací (schéma III). Moc polí, jež nabyla tvaru postav, se nakonec prostírá plošně přes všechny sféry jedincova života (schéma IV).

3.2 Voice dialogue – proces vystoupení z role

Z metodologické perspektivy voice dialogue nás z nevědomí vodí a řídí vnitřní postavy. Ovlivňování jejich rolí není volně přístupno našemu vědomí. Je to spíše naopak: naše vědomí je přístupné vnitřním postavám jako jeviště a tribuna. Obsahy rolí, budeme-li se držet metafor, „napsal“ režisér, který čerpal z celého rozsahu rodinného nevědomí. Určení rolí, tedy obsazení do rolí, tudíž odpovídá tomu, čemu Leopold Szondi říká dědičný a vnucený osud.

Jak ale sílí schopnost reflexe, může se dospělé vědomí tu a tam změnit v diváka((publikum)) a přihlížet vlastnímu obsazení do role jako divadelní hře v kulisách jeho vlastního života. To je vlastně podstata procesu voice dialogue. Díky schopnosti rozlišovat v duši, kterou si jedinec krok za krokem niterně osvojuje, vzniká jeho vlastní schopnost rozlišování, která je napříště stále nezávislejší na vnější reflexi.

Teprve schopnost rozlišovat mezi vlastními a cizími motivy umožňuje správný odhad, zvážení a vyhodnocení konkrétní životní situace. Tak se krok za krokem uskutečňuje proces vystoupení z role, do níž byl jedinec obsazen ve svém zděděném a vnuceném osudu. Vystupovat ze zapletení znamená zahájit proces svobodně zvoleného osudu. Teprve tímto procesem vzniká individuum, Já jako pontifex a vlastní střed: „Co rozdílí síly a mocnosti duše mezi instance bytí žíznící po moci? To Tvé Já: ten, který rozdílí moc. Co nese na svých pólech všechny dvojice protikladů Tvé duše, jako mocné kolo s mnoha paprsky? To Tvé Já, pontifex oppositorum, stavitel mostů mezi všemi protikladnostmi.“ (Szondi 1977, s. 81).

Integrace traumatu a vymaňování ze zapletení – to je ono obratiště, od něž už člověk nemusí pokračovat v nesvobodě volby v lásce, přátelství, povolání, nemoci a smrti. Otevírá se možnost proměny, a s ní také nové orientace vnitřní postavy. Tato změna je bezprostředně zřetelná a citelná v životě, protože se osvobozuje dříve uvězněná vitální síla a duševní kvality se vymaňují z nátlaku nutkavostí struktury pro přežití. Pak může jedinec opět flexibilně a s rozlišovací schopností užívat daru ducha. To je ideální výchozí bod pro větší autonomii a pravou individuálnost v životním rozhodování.

4. Praxe voice dialogue

4.1 Příprava a rámec metody

V přípravném rozhovoru bereme na vědomí všechny relevantní symptomy klienta. „Přístupy“ k vnitřním postavám se nám v symptomech odhalují jako:

- hlavní tendence v životě
- psychické symptomy
- výkyvy ve vnitřním životě
- strnulost životních pohybů a zablokování všeho druhu

- přešlapování na místě(?)
- točení v kruhu
- základní nálady a vehementně zastávané postoje
 - ale též cosi neuchopitelného, co se nám vymyká a rádo vypadá jako prázdnota či

„nic“

Po bližším prozkoumání fenoménů se energeticky blížíme „vstupním dveřím“ k vnitřním postavám, jejichž přítomnost se zhušťuje už během přípravného rozhovoru. V této fázi sedí průvodce a klient naproti sobě. Když se vnitřní postava dostane na dosah, průvodce klienta požádá, aby ji umístil v prostoru. Klient dojde na její místo, sám to místo zaujme a nechá se prostoupit její energií, tzn. začne myslet, cítit a mluvit z vnitřní postavy. Jeho dospělé vědomí přitom zůstává sedět na židli, což může vnímat i vnitřní postava. To je nezbytná podmínka((raum)) pro to, aby si mohla sebe samotnou uvědomit a nově se orientovat. Vnitřní postava přestává být uvězněna v sobě samotné. Může se vztahovat jednak ke klientovu dospělému vědomí, jednak k dalším vnitřním postavám, které je možno energeticky vnímat v prostoru během sezení. Tak se vnitřní postava začíná krok za krokem proměňovat. Po dialogu s vnitřní postavou se klient vrací do své výchozí pozice, tedy do svého dospělého vědomí. Odtud pak podává zprávu o zkušenosti, kterou učinil v pozici vnitřní postavy. V tu chvíli si takříkajíc uvědomuje své nevědomé části. Proces voice dialogue tedy postupuje jakožto proces disidentifikace s nadosobními vnitřními postavami, které nás ovládají jako mocenská centra (svoboda od něčeho), a zároveň jakožto proces integrace odštěpených částí vlastní duše (svoboda k něčemu). Nebo jinak řečeno: možnost zviditelnit v útlé dětské části svobodný duševní prostor, resp. autonomní charakter, a integrovat jej do dospělého vědomí vzniká teprve v procesu disidentifikace s mocenskými centry v nevědomí. V obráceném směru to nefunguje, neboť mocenská centra se své nadvlády dobrovolně nevzdají.

4.2 Umění dialogické vzájemnosti

Existenciální komunikace s duší vyžaduje speciální dialogickou vzájemnost. Jakmile se klient „dostal do“ vnitřní postavy, spouští se voice dialogue mezi průvodcem a klientem, který od té chvíle promlouvá už jen z vnitřní postavy. Voice dialogue je citlivý relační výkon((balanceakt)), neboť vnitřní postavy nesmírně citlivě reagují na svůj protějšek. Právě v dialogické vzájemnosti se zřetelně projevuje tajemná a hrozivá proměnlivost postav – struktury pro přežití používají strategie zastírání a předstírání, které bývá těžké prohlédnout. Projevují se nejen strnulými, nehybnými, přísnými a tvrdými postoji, ale také zdánlivým opakem, totiž jako poddajné bytosti, z nichž vyzařuje добрota a tolerance. To je však jen slupka na povrchu, pod níž ukrývají tím větší odpor. Taktika to ovšem bývá tak dokonalá, že vědomí daného člověka si toho ani nevšimne. Má-li průvodce voice dialogem získat porozumění vnitřním postavám, má pro něj tudíž podstatně větší hodnotu četba takového Vladaře od Niccola Machiavelliho, Coethova Fausta nebo Nietzscheho Zarathustry, než obvyklá psychologická lektura.

V dialogické vzájemnosti teď jedině dar přesného pozorování pomůže, abychom rozeznali postavu, která se skrývá. Pro voice dialogue je zapotřebí nejen být nepředpojatě otevřen. Nezbytně zapotřebí je též ostrážitý badatelský duch zkušeného kriminalisty, který si

všímá energetických nesouladů (hlas, řeč těla atd.), logických rozporů a všech dalších detailů. Vše, co je řečeno, klade na misky vah, ověřuje a uchovává, aby to posléze takticky použil tak, že o tom promluví před vnitřní postavou a bude to tematizovat. Dialog s vnitřními postavami se tudíž nevyvíjí vždy harmonicky. Může být i plný vzpouzení a odporování. Vždyť koneckonců úkolem struktur pro přežití je uchránit pracně vydobytou stabilitu. Odpor slouží vlastně přežití, a je tudíž spíše pravidlem než výjimkou.

Voice dialogue zrcadlí skrytou podstatu vnitřních postav. Proto může být i duch průvodce podle okolností ostrý jako břitva, a jindy zase poddajný. Jen tak může svůj protějšek existenciálně oslovovat a uvádět do pohybu. Dialogická vzájemnost s klientem se sice odehrává především na obsahové úrovni, ale obsahy nejsou vědomě v popředí. Je třeba být schopen odhlížet od obsahů a nacházet hlavní tendence vnitřních postav. Vycitění ování těchto přístupů k postavám a vstupům do nich je těžištěm celé metody. Kromě obsahů mohou jako vstupní dveře sloužit i další prvky, např. obrazy, symboly, emoce, řeč těla atd. Tak například vehemence, s níž člověk něco tvrdí nebo zdůrazňuje své názory na svět, se přímo nabízí jako přímý vstup, ba dokonce jako pozvání ke vnitřní postavě. Motivy struktur pro přežití a jejich názory na svět ostatně stojí na mezních existenciálních zkušenostech, jež dávají vytušit opak postoje, tak vehementně projevovaného navenek.

Vtom se mnohdy ukazuje polarita jakožto dynamika vnitřní postavy. Na jednu stranu se vnitřní postava snaží vyhnout opakování existenciálního ohrožení, a vyvíjí k tomu i preventivní strategie, které vytvářejí jakousi bezpečnostní zónu. Na druhou stranu se ze všech sil snaží o vyvažující zkušenost nebo náhradní uspokojení. Všechny dobré a přijatelné důvody, proč jedno dělat a druhé nedělat, se v dialogické vzájemnosti uvádějí v pochybnost. Nemusí se to dít přímo, ba ani ne verbálně. Voice dialogue je jemně propracované, takřka minimalistické (minuciózní?) umění, žádné mechanické vyptávání na to a ono. Zrcadlí hladina průvodcova rozlišujícího vědomí se stává přesným zrcadlem jednání, nejednání a atmosférického působení klientových vnitřních postav, jejichž motivy do té doby ještě nikdo neuvedl v pochybnost.

4.3 Voice dialogue jako zrcadlení nevědomí

V koncepci dialogické vzájemnosti je zřejmé, že ve voice dialogue si nevystačíme jen s empatickým nasloucháním. Proces musí udržovat především diferencovaná schopnost rozlišování duševních obsahů a dynamik. Tato rozlišovací schopnost se během voice dialogue nabízí jako zrcadlí plocha, na níž může klient bez pozlátka prožívat své nevědomé hlavní tendence v podobě vnitřních postav. Postoj, v němž všechno „přijímáme takové, jaké to je“, by tu nebyl na místě, neboť neposkytuje vyšší hodnotu spočívající v rozlišování. K rozmanitosti v klientovi, tedy k rozmanitosti jeho vnitřních postav, musí průvodce přistupovat s podobně širokou paletou možností různých vlastností, v jaké se může nuancovaně a diferencovaně zrcadlit vnitřní postava v klientovi. Jestliže např. v průběhu dialogu přistupujeme k dětské části v klientovi, pak nejde primárně o to, abychom jí hned nabízeli vztah a dělali to, co promeškali rodiče. V té chvíli jde spíše o to, abychom vypátrali a pak zrcadlili tu vnitřní postavu, v níž se v klientovi zobrazil přísný, chladný, trvale kritizující nebo trestající postoj rodičů a v níž nadále působí.

Proto je důležité, aby byl průvodce na stejném kmotočtu jako vnitřní postava, tedy aby se na ni naladil. Kmotočet vnitřní postavy má především energetickou složku, která je

nosným základem spojení, asi jako řečiště. Vůbec je to zdroj informací o vnitřní postavě. Je to řečiště, jímž se nesou všechny ostatní prvky komunikace – tedy verbální projev, emoce, řeč těla, vnitřní obrazy a symboly. Je tedy důležité udržovat pozornost v řečišti. Tak udržujeme dialogickou vzájemnost s vnitřními postavami. Tak se nám též může dařit sledovat jejich zákonitosti, jež jáské vědomí nedokáže předstírat.

4.4 Vnímání jako metoda

Průvodcovo vlastní rozlišující vnímání energetických polí ducha a duše, jeho oslovování těchto polí v podobách vnitřních postav a umění dialogické vzájemnosti tvoří vlastně metodu jako takovou – jinými slovy průvodce se svým vnímáním se stává metodou. Proto je podstatně důležité školit vnímání. Zatímco oslovování duše a jejích odštěpených dětských částí musíme utvářet na osobní úrovni, oslovování postav s duchovní mocí se řídí jejich neosobní vůlí, a té musíme čelit vůlí, která se jí vyrovná. Teprve tehdy berou tyto postavy průvodce aspoň trochu vážně. Do rozhovorů se však pouštět jen velice nerady. Nesmíme zapomínat, že jejich moc působí právě vskrytu a ze skrytosti.

4.5 Fenomenologický postup

Mimořádným požadavkem a předpokladem voice dialogue je to, že se vzdáváme veškerých psychologických postojů a výkladů, protože těmi u vnitřní postavy nic nezmůžeme.

„A protože individuálno [...] je cosi zcela jedinečného, nepředvídatelného a nevyložitelného, musí se terapeut v tomto případě vzdát všech svých předpokladů a technik a omezit se na čistě dialektický postup, tzn. na postoj, který se vzdává všech metod. [...] Jinými slovy: terapeut už není jednajícím subjektem, nýbrž tím, kdo spoluprožívá individuální vývojový proces.“ (Jung 2000, s. 16)

Vnitřní postavy často reagují alergicky na intervence jakéhokoli druhu. Hodnotící výroky a psychologizující výklady taková vnitřní postava dlouho nestrpí. Prostě se obrátí zády – a proces je přetržen. Jinými slovy: na přestupky proti fenomenologickému pohledu a postupu odpovídá vnitřní postava tím, že se stáhne. Takový ústup vnitřní postavy nesmíme přičítat na vrub klientovi, protože za něj může jednoznačně průvodcova neschopnost.

4.6 Meze metody voice dialogue

Vnitřní postavy či části, s nimiž se pracuje, jsou traumatizované struktury a struktury pro přežití jedincovy duše, které se staly postavami. Proto je voice dialogue na delší dobu nepředstavitelný bez práce s traumaty se zaměřením na tělo. Mezní existenciální zkušenost se primárně uložila v autonomní nervové soustavě a v těle. Věnovat se pouze verbálnímu aspektu vnitřních postav by tedy de facto znamenalo pracovat s následky traumatu a pomíjet příčiny, které se uložily také v těle. Kdybychom s touto rovinou vůbec nepočítali, pak bychom nemohli říci, že pracujeme opravdu systémovou((systemickou?)) metodou. Bylo by to jen redukcionistické povrchové ošetření. Pokud jde o transgenerační mezní existenciální

zkušenosti, opět bude nutné zrcadlit historický kontext dynamiky pachatelů a obětí prostřednictvím konstelační práce s traumaty se zaměřením na tělo. Vždyť právě do tohoto kontextu je vnitřní postava lapena a zapletena. Potud se metody práce s traumaty integrativně doplňují (srv. Riechers a Ress 2015, s. 113nn.).

5. Kasuistika: Já musím něco dokázat!"

Metodický pokyn a orientace:

Klientčin průvodce voice dialogem, zvaný také facilitátor (v dalším textu jej označujeme krátce „F“), na základě představení případu (viz následující kasuistika) a po formulaci záměru ((možná by stálo za poznámku pod čarou vysvětlení pojmu „záměr“; P. B.)) stojí před úkolem vycítit hlavní tendence klientky, která zde aguje, promluvit s ní o nich, a následně je srozumitelně formulovat. Když se to podaří, oslovuje průvodce vnitřní postavy, které ho v procesu nechávají krok za krokem pronikat k hlubším příčinám tematiky.

Kristýna, téměř čtyřicátnice, úspěšná manažerka reklamní agentury, v rámci koučingu mluví o neblahém kruhu, v němž je zajata, jak jí připadá. Je prý profesně nanejvýš úspěšná, ale cítí se jako přivázaná ke své židli. Nikdy prý nedokáže odejít z práce načas. Vždycky musí vyřídit ještě všelijaké pracovní úkoly: tu nějaký email, tu ještě jednou přepracovat jeden dokument, vždycky být dokonale připravena. Vždycky je to nad rámec, ale ona nedokáže přestat. Když se před třemi lety stala vedoucí oddělení, dospěla na pokraj vyhoření. Div že se nepřetrhla pod tlakem vlastních očekávání, a šéfova očekávala také mnoho. Tuto fázi Kristýna překonala, jak říká, nicméně zase chodí domů pravidelně pozdě, což prý její partneři v minulosti i současnosti brali vždy sílící měrou jako problém. Sebe samu líčí Kristýna jako „emocionálně chladnou“. Proto prý si také pro vztah vyhledává vždy partnery, kteří působí velice chladně. K prvnímu „úťeku do vztahu“ prý došlo v 17 letech. Ten vztah vydržel čtyři roky. Časem prý však muži negativně reagovali na její pracovní horlivost. Do dvou let obvykle nastala chvíle, kdy dospěli k svým mezím a Kristýnu opustili. Ona sama prý vztah nikdy neukončuje.

Kristýnina rodinná anamnéza (bližší pole předků):

Ona sama prý pochází z normálních měšťanských poměrů. Rodiče po dlouhou dobu provozovali úspěšné pokrývačství, které je teď prodané. Materiálněji ani jejím dvěma sourozencům nic nechybělo, a materiální zajištění bylo prý vůbec v rodině tím naprosto hlavním. Když někdy otec nedostal očekávanou zakázku, cholericky se urážel a vyskakoval. I když byly knihy zakázek přeplněné, vždycky přijal ještě dalšího zákazníka. „Člověk nikdy neví, kdy to zase opadne.“ Něco takového jako dovolená prý v rodině neexistovalo. Klientčin bratr podnik po rodičích nepřevzal. S díky odmítl a řekl: Já musím něco dokázat!" V současnosti je obchodním vedoucím jedné velké správy nemovitostí.

Základní naladění v rodině podává klientka jako povrchní. Hodně a s oblibou se prý mluvilo o nezávažných věcech, zato nikdy o citech a pocitech. Že je rodina tak málo emocionální, to prý klientku napadlo až v adolescenci, když jednou přespala v rodině své kamarádky. Byl to prý absolutní zážitek náhlého prozření. Objekt na přivítanou i na

rozloučenou, otázka „jak se máš?“ – to všechno ona sama v rodině nikdy nezažila. Vychovávali ji antiautoritářsky. Rodičům bylo jedno, kdy přichází domů a jestli je opilý. Lhostejné bylo i, do jaké školy chodí.

O minulosti rodiny prý mnoho neví. Dotazy matka běžně odvracela slovy: „Ale dej pokoj!“ Její sestra prý nicméně pár informací nashromáždila.

Podle nich se depresivní babička z matčiny strany pokusila o sebevraždu. V poslední vteřině jí v tom ještě stačila zabránit klientčina matka. Sebevraždu spáchal děd z otcovy strany, který trpěl těžkým zraněním z války. Babička z otcovy strany pak byla po dobu druhé světové války sama se šesti dětmi; sedmé se narodilo mrtvé. Válečné zmatky zahly rodinu na útěk, a Kristýnin otec líčí své rané dětství v novém domově jako dětství v chudobných, bídých poměrech. První pár bot prý dostal v sedmi letech.

První sezení voice dialogue.

Klientka přichází taktak včas. Působí dojmem uštvanosti.

Kristýna podává svůj celkový záměr takto: „Chtěla bych poznat tu část ve mně, která mi neustále upřednostňovala práci před soukromým životem a znovu a znovu škodila mému soukromí.“

F: „Najdi prosím místo, kde ta vnitřní postava stojí tady v místnosti. Kde je ta postava, která toho má tolik na práci a jen taktak stihla načas naše dnešní sezení?“

Klientka dochází na určité místo v místnosti. Nato už odpovídá výlučně z vnitřní postavy (VP), kterou se nechala energeticky naplnit.

VP: „Ještě bych toho měla tolik na práci! Stejně potom budu muset udělat ještě spoustu věcí. Vždyť se přece musím připravit.“

F: „Ano, tak se to dělá, tak se připravujeme. Copak to někdo dělá jinak? Pořád je toho dost na práci. Skoro by se řeklo, že to nikdy nepřestane!“

VP: „Ne, je toho pořád víc!“

F: „Taky mám ten dojem.“

VP: „A když u toho nejsem, tak je to moc špatné.“

F: „Samozřejmě, vždyť by tím utrpěla práce, kdybyste to neudělala vy.“

VP: „Nebo by se toho ujal někdo jiný.“

F: „To by pro vás bylo samozřejmě špatné!“

VP: „No jistě. To bych se cítila odstrčená a jako bych neodpovídala za práci a byla pro ni nepodstatná.“

F: „Mohlo by to být i horší: že by vás vyhodili.“

VP: „To by neudělali, protože vědí, co ve mně mají.“

F: „Ale být odstrčena do druhé nebo třetí řady, to by bylo nesnesitelné!“

VP: „Ano, ale já vím, že tohle nebezpečí je malé. Vždyť já se angažuju: přesčasy, přípravy – a emocionálně jsem při práci.“

... a tak to pokračuje. Po nějaké době dojde na jiné téma:

F: „Víte, ta Kristýna. V životě Kristýny jsou určití lidé, kteří by z ní rádi měli víc. To byste ovšem, když na to přijde, musela pracovat denně o hodinku míň.“

VP: „To je zlé!“

F: „Co si myslí, ta Kristýna? Jak by vám potom mohlo být dobře? Jak byste mohla dospívat k těm zážitkům úspěchu, které vám dělají tak dobře? Není ona tak trochu nerozumná((uneinsichtig))?“

VP: „Ten čas by mi chyběl, a bylo by to znát na kvalitě výkonu.“

F: „Člověk by tu Kristýnu snad i chápal, ale přece jen ...“

VP:.....mám hned špatné svědomí.“

F: „A s tím potom usedáte doma k večeři ...“

VP: „Ano, samozřejmě, že diskutuju o odborných tématech i doma.“

F: „Berete si je tedy i k večeři. A dokážu si představit, že si je berete s sebou i na noc, do snů

VP: Jistě, ale jenom negativní věci. Škoda Kristýny. Někdy s ní mívám soucit. Ale jen proto s tím přece nemůžu přestat.“

F: „Kristýna řekla, že pracujete nad rámec ...“

VP: „Ne, to nedělám. Vždyť to jen taktak stíhám. Spíš se držím zpátky.“

F: „Děkuji za váš čas a za upřímný rozhovor. Můžu si teď promluvit zase s Kristýnou?“

Facilitátor vyzve klientku, aby se vrátila na židli a promluvila tam o vnitřní postavě.

Klientka (K): „Ona má hodně pravdy. Ta už je z 80 procent mou podstatou. V práci jsem přesně taková, to každopádně.“

F: „Co je její podstata?“

K: „No, ta stoprocentní identifikace s oprávněním k existenci, identifikace s džobem. Tedy že to člověka emocionálně strká nahoru a dolů. I ta trocha pochvaly, kterou dostanu v práci, je balzámem pro duši. A to je samozřejmě dobrý pocit. A vnitřní postava mi zajišťuje další postup.“

F: „Co tahle vnitřní postava nemůže? V čem jsou její meze? Čím zabraňuje rozvoji v jiných životních sférách, například ve vztazích?“

K: „Ona nemůže ustoupit.“ (Uvažuje.) „Ale vždyť jí říkáme, že hodina za den není žádná změna pravidel a tu jednu hodinu je možná lepší investovat někam jinam. Proč to nechápe?“

F: „Ano, proč to nechápe?“

Facilitátor klientku požádá, aby opět odešla do pozice VP.

VP: „No protože do práce je čas dobře investován. Taková nesmyslná otázka! Co bych dělala, když jsem doma! Dřepěla u televize? To už je prospěšnější ještě něco udělat v práci.“

F: „Protože – co se děje doma u televize?“

VP: „Nic. Lepší investice je kout myšlenky ...“

F: „S výsledkem ...“

VP: „... že se zlepšuje můj výkon.“ (Vypadá spokojeně.)

Klientka se vrací na židli.

K: „Ano, má úplnou pravdu.“

F: „Všimla sis rozdílu mezi pozicemi?“

K: „Ano. Tam [ve VP] se cítím líp.“

F: Je přístupná tvým logickým argumentům?“

K: „Ne.“

F: Jak je ti teď?“

K: „Myslím, že je to výzva, abych ji přesvědčila. Otázka je, jestli je to vůbec cílem?“

F: „Přesvědčovat mocnou strukturu pro přežití, která zajišťuje tvůj další postup, aby se vzdala části své moci a kompetence v tvůj prospěch?“

K: „No jo, teď jsou přechodně i nějaké problémy, a je to negativní. A je tu taky jiná varianta, která možná touží po rodinném životě.“

F: „Vstup teď prosím do téhle druhé varianty, do té druhé vnitřní postavy.“

Klientka vyhledá pozici vnitřní postavy číslo 2 (VP 2).

K: „Ta je ale maličká. Je zcela v konfliktu s ním(?) (VP 1) a stojí ode mě dál, protože je malá, ne dominantní.“

V dalším průběhu sezení se tato duševní část projevuje jako nejistá a pochybující. K myšlence založení rodiny má VP 2 skeptický postoj. Stále se jí vrací sen, v němž zapomíná krmit dítě. Vychází najevo, že klientku samu kdysi zapomněli na přebalovacím pultu a ona tehdy málem spadla na zem. Vůbec prý má tahle VP 2 velký strach ze zapomínání. Už na universitě to tak bylo, a také v práci si všechno zapisuje, aby opravdu na nic nezapomněla.

Z pozice druhé vnitřní postavy se ukázala třetí postava, stojící za ní. Reprezentovala babičku z otcovy strany, která měla evidentně hrdé vystupování. Oznamovala, že koneckonců ze všech šesti dětí „něco je“. Všechny jsou obdařeny potřebnou inteligencí a díky nezbytné pílí „to někam dotáhly“. Na tom, jak se prezentovala, však bylo nápadné vynechání oněch „ubohých poměrů“. Ani slovem se nezmínila o tom, jak sama vychovávala šest dětí, o životě uprchlické rodiny v poválečné době, tedy o jedné z nejzávažnějších mezních existenciálních zkušeností.

Už v závěru prvního sezení se VP 1 projevovala méně dominantně, ba působila až zamyšleně a pochybovačně. Prý sama neví, proč vlastně musí tolik pracovat. To si ona neuvědomuje. „Téma dětí“ druhé vnitřní postavy prý sice slyšela, ale ta věc je prý jasná: „Něco materiálního, jako třeba byt v osobním vlastnictví, člověk může zase zrušit a odstranit. S dítětem to ale nejde! To zůstává.“

Hlubší pole perimortálních stavů vědomí

V dalším sezení se v rámci konstelační práce s traumaty se zaměřením na tělo otevřelo za babičkou pole plné chladu a démonického zla, pole, jež se stalo postavou. Vnitřní postava v klientce, která toto pole přitahuje, resp. je v něm zapletena, byla ztuhlá a hleděla dočista apaticky. Po několika tlakových impulsech do měkké tkáně klientky vnitřní postava řekla: „Je to nebezpečné!“ S opakováním této věty byl sekvencí „eye movement integration“ snížen náboj traumatického šoku, zhuštěný ve slovním vyjádření. Když se klientka vrátila zase na židli, zamyslela se. Vždycky prý přitahovala muže, kteří byli chladní.

Tyto vztahy prý byly spíše dobrodružné povahy a dlouho nevydržely. Právě s takovými muži však byla plně emocionální. Čím chladnější byli muži, tím emocionálnější byla prý ona.

O dva týdny později se klientka představila s následujícími symptomy (Obr. 5.1 „Anamnéza případu“):

((obr. s. 48:))

Obr. 5.1 Anamnéza případu

osobní a rodinná anamnéza
nespavost / málo dětí v užším příbuzenstvu
fysické symptomy v rodinném systému
psychické symptomy v rodinném systému
osobní fyzické symptomy
osobní psychické symptomy
základní naladění
– zmatenost
– sen o těhotné přítelkyni
– averze k těhotným ženám

– nervozita

– necitelnost
((konec))

Je prý celkově silně zmatená a ráda by věděla, jak to teď s tématem bude dál. Slovo „dítě“ ji prý stále více dráždí. Občas má dokonce aversi k těhotným ženám. Dělá se jí úplně zle, když nějaké těhotné ženy jen stojí vedle ní. Na antikoncepci teď dbá ještě více než kdy dřív. Také se jí zdálo o komplikovaném těhotenství jedné přítelkyně, která ovšem vůbec není těhotná. Návazný voice dialogue vedl průvodce s třetí vnitřní postavou (VP 3), nositelkou zmatenosti. Vyšlo najevo, že tato postava je další vrstvou ústřední duchovní postavy, která stála přímo za klientkou. Záměrem klientky((nebo: této vnitřní postavy?)) je prý pochopit, proč je pro ni „téma dětí“ tak obtížné a málo pozitivní. Vždyť mít rodinu je vlastně „úplně normální“. Ona ale k této věci nic necítí, nic pozitivního nebo pocit, který by jí dával právo.

Od toho místa se v dialogu pokračovalo s původní VP 2, s onou drobnou, nejistou částí klientky z prvního sezení. Nechce prý zase přijít o vztah, ale nedokáže se odhodlat k prvním krokům.

F: „Co bys tedy musela udělat, aby sis tenhle vztah udržela?“

VP 2: „Otěhotnět. Vždyť vím, že můj partner by chtěl založit rodinu.“

F: „Pak by bylo rozhodnuto?“

VP 2: „No ano, pak bych si svůj vztah udržela. Ale taky bych měla dítě. Dítě by byl důsledek.“

Slovo „důsledek“ se tematizovalo v dalším dialogu. Ukázalo se, že skutečným důsledkem by nebylo dítě, nýbrž následky toho, že by dítě měla. Klientka ve své reflexi VP 2 dospěla k následujícímu výsledku:

K: „Dítě mě přivede blíž k rodičům. Budu tam mnohem častěji, u nastávajících prarodičů svého dítěte. A povede mě k citění. Až se na mě podívá! To budu muset dítěti taky něco dát. A nebudu toho schopná. Ano, a pak se setkám se svým vlastním chladem.“ (Zarazí se a je jí do pláče.)

Reflexe případu a důsledek:

Předložený případ ukazuje komplexnost a vícevrstevnatost jak struktur pro přežití, tak traumatizovaných struktur v duši člověka. VP 1 tvoří nejsvrchnější vrstvu struktur pro přežití, vrstvu obrácenou k světu. Poslouchá výhradně účelovou logiku přežití: člověk musí být ctižádostivý, aby něco dokázal. Když se podařilo odvrátit vyhoření, tato vnitřní postava se stala ještě rigidnější a dominantnější. Orientace na materiálně je hlavní tendencí veškerého rodinného nevědomí, a zároveň místem, kde je třeba prorazit(?). Vždyť této orientaci se obětuje vše – volný čas, zotavení, ba i vztah. Ale zároveň tato strategie slouží druhému, hlouběji uloženému tématu, jímž je duše nadána jako mezní existenciální zkušenosti. To téma traumaticky působí a stále je třeba se mu všemi způsoby vyhýbat – je to téma „mít dítě“. Duševní část VP 2 sice touží po vztahu, ale zároveň je znát nejzazší odpor: necítění, aktivní zabraňování, a dokonce vyhýbání se těhotným ženám. S necítěním je spojena emocionalita a fascinace chladem. Chlad, který patřil už k babičce, nasvědčuje silnému rozštěpení. Nadále působí v rodinném nevědomí jako pole, jež se stalo postavou, pole nesmírně silné. Tak se život předků zobrazil také ve vnitřních postavách klientky. Je předlohou pro její vlastní biografii, kterou očividně formuje. Emocionální chlad je ústřední rodinné téma, které se ukazuje teprve v hlubších vrstvách a je tématem, jímž je třeba se přednostně zabývat v dalších sezeních. Zapletená část, apatická a vyhlížející ztuhle, poukazuje na perimortální stavy vědomí a dynamiku pachatelů a obětí. To je bod, v němž voice dialogue naráží na své meze a měl by se doplnit integrativními metodami práce s traumaty (konstelační práce s traumaty se zaměřením na tělo, eye movement integration). Co se kdysi řídilo společenskými konvencemi, totiž aby člověk co nejdříve založil rodinu a měl děti, to se v nové době stalo pro naši klientku zátěžovou zkouškou. Rasantní vývoj v posledních desetiletích vytvořil propast mezi archaickými transgeneračními strukturami pro přežití a individuální vrstvou přežití, která se musela přizpůsobit úplně jiným poměrům, hodnotovým normám a požadavkům. Dítě jako zrcadlo rodičů klientku konfrontuje s celým dosahem jejích traumatizovaných struktur a struktur pro přežití, a posléze se stává vývojovou cestou k vlastnímu bytostnému Já.

Co si z této stati můžete odnést:

- Zhuštěné podání komplexních souvislostí, a to bez jejich zjednodušení nebo zploštění, neboť v podobě „redukce komplexnosti s udržení komplexnosti“ (Helm Stierlin).
- Zjemnění citlivosti na široké spektrum ideologizovaných povrchových ošetření („terapií“), jež se v dnešní době nabízejí jak na esoterickém trhu, tak i v běžné psychologii a v některých způsobech koučingu. Člověk si pak ušetří energii, mnohá zklamání, zmatky, čas a peníze.
- Diferencované vnímání a dialektické myšlení jako ty nejlepší zbraně proti snahám o manipulaci, jimž jsme neustále vystaveni, a to v soukromých záležitostech, v pracovní sféře, v terapeutických přístupech i v politice. Takové vnímání má samo o sobě hodnotu, neboť nejlépe poskytuje orientaci v životě.
- Porozumění neosobním a nadosobním zákonitostem v nevědomí je předpokladem pro vymanění individuality.
- Probuzení radosti z vnitřního dobrodružství duše díky oslovení smyslu pro skutečnost.

Literatura

- Bode, S. (2014): Kriegsenkel, Stuttgart, Klett-Cotta.
- Coethe, J. W. (1986): Faust. Der Tragödie Erster Teil, Stuttgart, Reclam.
- Crof, S. (1994): Das Abenteuer der Selbstentdeckung, Reinbek, Rowohlt.
- Heidegger, M. (1992): Was heißt Denken? Stuttgart, Reclam.
- Hellinger, B. (2005): Wahrheit in Bewegung, Freiburg, Herder.
- Henderson, J. (1990): Shadow and Self, Wilmette, Chiron Publications.
- Hillman, J. (1997): Suché nach Innen, Einsiedeln, Daimon.
- Hölderlin, F. (2011): Hyperion, Hamburg, Tredition.
- Jung, C. G. (1957): Bewußtes und Unbewußtes, Frankfurt n. M., Fischer Bücherei.
- Jung, C. G. (1990): Grundwerk 9 I. Von Gut und Böse. Ausgewählt von Franz Alt, Olten und Freiburg, Walter.
- Jung, C. G. (1990): Grundwerk 9 II. Von Gut und Böse. Ausgewählt von Franz Alt, Olten und Freiburg, Walter.
- Jung, C. G. (2000): Grundfragen zur Praxis, Augsburg, Bechtermünz.
- Kirchhoff, J. (2002): Die Anderswelt, Klein Jasedow, Drachen Verlag.
- Nietzsche, F. (2013): Menschliches, Allzumenschliches: Ein Buch für freie Geister, Berlin, Contumax.
- Otto, R. (2004): Das Heilige, Mnichov, C. H. Beck.
- Reich, W. (2010): Charakteranalyse, Kolín n. R., Anaconda.
- Reichers, A., Röss, R. (2015): Trauma und Blockaden im Coaching, Wiesbaden, Springer.
- Ruppert, F. (2010): Seelische Spaltung und innere Heilung, Stuttgart, Klett-Cotta.
- (česky 2008: Trauma a rodinné konstelace. Duševní štěpení a jejich léčba, Praha, Portál.)
- Stone, H., Stone, S. (1989): Embracing our selves, Novato, Nataraj Publishing.
- Szondi, L. (1977): Freiheit und Zwang im Schicksal des Einzelnen, Curych, Ex Libris.

